Ч. 84 (11.337). Львів, неділя 15. квітня 1928. Pręzłuma opłata zapłacono ryczałtem. Рік XLVI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 50 сот.

ЗМІСТ:

Замах на італійського короля і Мусолінія.

Варшава, 12. квітня 1928.

(Власна телефонограма.)

(ік.) ПАТ отримала з Медіоляну дві телеграми, з яких виходить, що в год. 10-ій рано, безпосередно перед офіціяльним відкриттям торгів, на яке мав прибути король Емануїл, вибухла під ліхтарнею на майдані Юлія Цезара пекольна машина. 14 осіб згинуло на місці, а около 40 осіб ранених. Король в той час ще не прибув. Програма відкриття торгів відбулася. Всетаки під враженням замаху відкликано вечірню виставу в опері Ля Скаля. Серед убитих більшість творять жінки і діти. Одночасно наспіла телеграма з Люгано про замах на Мусолінія. На залізничому шляху, яким мав переїхати поїзд із Мусолінієм найдено безпосередньо перед переїздом поїзду бомбу.

Український театр у Москві.

В харківських „Вістях" (з 5. 4.) читаємо, що українська кольонія в Москві рішила зорганізувати там зразковий український театр. Мета театру: обслуговувати мистецькі потреби українців, що живуть там дуже численно та знайомити зі зразками української культури російську громаду. Повстало там „Т-во друзів укр. театру", до управи якого вибрані: Грінько, Яський, Буровін, артисти Турай і Макогін. Для керування мистецькою стороною театру, що матиме назву „Театр-Студія", запрошені поважні режисерські й педагогічні сили Москви та України. Між іншим ведуть переговори з мистецьким керманичем театру „Березіль" Л. Курбасом у справі його участи в мистецькій праці того театру.

З тієї газети довідуємося, що 28. квітня влаштовують у московському великому театрі вечір українського мистецтва на дохід нового театру. В вечері візьмуть участь артисти Укр. Держ. Опери в Харкові: М. Голинський, М. Литвиненко-Вольгемут, А. Рудницький, Квартет ім. Лисенка, Капеля „Думка" і інші українські артисти як Саксаганський...

В. ЩУРАТ.

На Великдень.

Злинуть воскресні пісні,
Сядуть на наші поля;
Вже у весняному сні
Чує їх рідна земля.

З гір їх несе вже струмок,
Шум їх витає в гаях;
Дай їм крилець ластівок,
Весно, дай сонішний шлях!

Буде Великдень у нас,
Празник без горя і сльоз;
Руку подасть нам наш Спас,
Волю нам дасть наш Христос.

Відкиб ні вийшов наш враг,
Зломить його наш опір;
В гору піднятий наш стяг
Блисне вогнем нових зір.

Жах доберется до варт
Наших одвічних тюрем;
Дасться нам сила і гарт, —
Ми своє жниво зберем.

Чуєте, браття, вже дзвін,
Дзвін великодніх пісень?
В гурт один кличе нас він;
День воскресення — наш день!

Д-р КОСТЬ ЛЕВИЦЬКИЙ

Наші найближчі завдання.

Три основні елементи нашої праці.

Проминула виборча боротьба і демагогічні кличі та перейшли перші бої в польському соймі у Варшаві. А вже розважуються важкі почáтки третього з черги сойму відродженої Річипосполитої та з нашого боку виринають думки, чи наша нововибрана репрезентація використає парляментарну трибуну для боротьби за право народу і що важніше, чи здобуде те право.

Але без огляду на те, яка буде сучасна політика на порозі польського парляменту: чи більше, чи менше вдатна, всеж таки годі нам вижидати й відпочивати по виборах до польських законодатних палат і аж тоді ставати до національної праці, як знова прийдуть вибори, щоби простягнути руку по посольський мандат. Навпаки — нам треба негайно ставати до виконування наших найближчих завдань, щоби власною працею безнастанно витворювати **підставові вартости** значіння суспільно-національного, конечні для життя українського народу, хочби Парляментарна політика, найліпша, — а сьогодні є вона у всякому разі тяжка і невдячна, — не зробить цього за нас, за громадянство, за нарід. Політика може тільки усувати перепони в нашій національній роботі та її облекшувати, але вона не годна заступити самої органічної праці в масах громадянства і цілого народу. Так було завсіди і так воно є й сьогодні, що ту **насущну підставову роботу** мусить виконати саме громадянство дотичної нації, весь нарід, бож цього ніхто інший за нас не зробить.

Зокрема, як потребуємо мати свою **просвіту й культуру**, то мусимо туди прямувати; як бажаємо дійти до вищої освіти й науки, то мусимо їх здобувати; як хочемо мати **матеріяльний добробут і достаток** на життя народу, то мусимо покласти їх власною працею, розумно і доцільно.

А тим більше в сучасних відносинах. Тому, як хочемо удержати наш нарід на становищі **живої нації**, що є спроможна до відпорности на всякі лихоліття і до передержання тяжкого часу, то не можемо ні на хвилю легковажити ані забувати цих трьох основних справ: **народньої просвіти, рідної школи і національного господарства!** Бо перша з них дає свідомість людині і моральну культуру нації, друга поглиблює знання, конечно потрібне для розвою і поступу нації, а третя заспокоєнням матеріяльних потреб життя нації дає спроможність здійснити першу і другу. Таким чином ці три справи взаїмно себе доповнюють.

Ці справи нашої **внутрішньої політики** є навіть важніші від голосної політики, бо без них не може бути ані угрунтованої національної свідомости, ані моралі в діяльности громадянській, ані незалежної і розумної політики. Бо коли парляментарна політика не все здійснює покладені на неї надії, а навіть часто заводить, то у просвіті, науці і національнім господарстві, значить: у політиці внутрішній — **праця все дає свої овочі і користи, все продукує і творить цінні вартости для добра нації.**

Отсе значить, що тут є плідна нива нації, а котрий нарід її занедбує, той мусить пропасти! А до того не можемо забувати, що в сучасних обставинах маємо ще спроможність працювати в цих ділянках з вірою в успіх.

У передвиборчім часі ці ділянки нашого національного життя далеко не були ще наладнані, а в часі самої виборчої акції не одно занедбалось іще більше і тому нам треба тепер жвавіше братися до праці. І як ми щиро бажаємо, щоб наш нарід перебув тяжке лихоліття, то мусимо поставити на **сторожі життя нашої нації ті три животворні правди:** питому просвіту, свою рідну школу і свою економічну силу!

До того неминуче треба нам збереження наших сил та **безоглядної єдности і згоди**, щоб разом і зорганізовано працювати для добра української суспільности і нашої спільної долі. Задля того мусимо покинути наші гріхи: незгоду і самолюбство, бо єдність і сила нації можуть спиратися тільки на моральній основі: любові і пожертвуванню для своїх найближчих і для свого народу.

А нагадаймо собі ті напасниці і ненависні збори з останніх років: „Просвіти", „Рідної Школи" і навіть деяких наших кооператив, що не принесли нам ніякої користи, а тільки втрати і сором... Тому всякі напади і наїзди на свої національні установи, з приводу особистих чи партійних порахунків, мусимо залишити, а натомість із завзяттям і розмахом класти нашу працю і розмахом класти нашу працю і пожертву для піднесення розвою і діяльности цих установ.

Подбаймо ось про це, щоб наша „Просвіта" дійшла до сто тисяч членів, що платять вкладки; щоб у всіх читальних „Просвіти" був рух членів, заінтересування просвітними справами і громадянське життя; щоб філії „Просвіти" через своїх представників безкорисно виконували свої організаційні завдання; щоб наші видавництва поширювались у всіх сторонах українських

земель; щоб до „Рідної Школи" приступали члени не лиш тоді, як їм захочеться робити бучу на зборах, але щоб постійно якнайбільше людей приступало до цієї установи та вплачувало свої вкладки і датки, а кружки „Рідної Школи" і батьки дітей щоб виконували як слід свої обовязки супроти „Рідної Школи"; щоб наше громадянство супроти українських ремісників, купців, промисловців і ін. дійсно придержувалося клича: **„Свій до свого"**; щоб підтримувало розвій наших кооператив усіх видів, а зайвий гріш уміщувало в касах своїх економічних установ, аби угрунтовані на своїм **національнім капіталі** наші економічні установи могли прийти з дійсною допомогою нашому господарському життю, — і таке інше, і все далі послідовно й постійно співділаймо і працюймо. А тоді тою працею створимо тверді основи **до нового життя українського народу, та витворимо непохитну віру в здійснення нашої національної ідеї**

Д-р ДМИТРО ЛЕВИЦЬКИЙ.

Перші хвилі в праці нашої Парляментарної Репрезентації.

Вперше зїхалася вся наша новобрана Парляментарна Репрезентація до Варшави 26. березня. Заразже ранком відбула конституююче засідання. Рішено створити один спільний соймово-сенатський клюб, до президії якого ввійшли: д-р Дмитро Левицький (голова); д-р Антін Горбачевський (перший заступник голови і рівночасно голова української сенатської репрезентації); Сергій Хруцький (другий заступник голови); д-р Володимир Загайкевич (третій заст. голови); д-р І. Блажкевич (секретар). Коли д-р Загайкевич став віцемаршалком сойму прийшов на його місце до президії Володимир Целевич. Секретарем сенатської репрезентації (сенатського клюбу) є д-р Корн. Троян.

Парляментарна Репрезентація Українського Національно-Демократичного Обєднання складається, як відомо, з 23 послів і 9 сенаторів. Посли Сель-Союзу, що вийшли з 18-ки, Павло Васильчук і Лаврій Серветник досі не рішили ще дефінітивно про свою приналежність до Українського Клюбу. Пос. Волод. Зубрицький солідаризується в соймі цілковито з Українським Клюбом, але досі до нього ще не вступив.

На томуж засіданні наших послів і сенаторів обговорювано справу правнодержавної декларації, текст якої всім нині вже відомий і справу парляментарних взаємовідносин між нашою та соціялістично-радикальною репрезентацією як також іншими українськими послами. Попри те вирішувано на томуж засіданні ще й численні справи, звязані з тактикою наших послів і сенаторів при відкритті сойму й сенату та при виборі президій.

Щодо цього останнього то рішено в святочному відкритті сойму участи не брати. Крім того постановлено висунути кандидатури на віцемаршалків сойму й сенату. Мати своїх віцемаршалків в обох установах треба було тому, що урядові чинники намагалися скасувати конвент сеніорів. І фактично досі теперішній маршалок сойму конвенту сеніорів ще ні разу не скликував, хоч ця установа не скасована. Якщо ми не висувалиб своїх кандидатів на віцемаршалків, то при скасуванні конвенту сеніорів ціла наша репрезентація булаб позбавлена всякого впливу на хід парляментарних подій і що більше не булаб навіть в силі в них орієнтуватися. Всі парляментарні події заскакувалиб її тоді ненадійно.

Відносно взаїмовідносин між нашою і соціялістично-радикальною репрезентацією, то в тій справі рішено на томуж засіданні скликати спільну нараду наших послів і сенаторів з радикальними. Нараду мав скликати найстарший віком д-р Антін Горбачевський. Це заразже сталося і вже пополудні того самого дня почалася спільна нарада. Від послів і сенаторів У. Н. Д. О. висунено три можливости співпраці на парляментарній арені, а саме: 1) утворення одного спільного парляментарного клюбу УНДО із соціялістами-радикалами; 2) створення союзу двох клюбів, при чім кожний з них мав би цілковиту внутрішню автономію та свободу ділання в краю. На зовні виступалиб вони через союз як спільна Парляментарна Репрезентація українського народу; 3) порозуміння для співпраці соц.-радик. послів з нашими при виборах до президій сойму та сенату і при обсаді комісій. При цьому слід зазначити, що як в усіх парляментах так і в польському віцемаршалків намічують найбільші політичні угрупування. Група українських послів з 18-ки нараховує в соймі 25 послів. Наслідком того самі вони стоялиб аж на 6-ому місці в соймі щодо величини та не малиб права на свого віцемаршалка. В сенаті українських сенаторів з 18-ки було 9, наслідком чого вони булиб третьою зглядно четвертою величиною (ендеки мають теж 9 сенаторів). Крім того необхідно підкреслити, що право на участь у комісіях мають у соймі тільки такі клюби, в яких є найменше 11 членів. Отже радикали наприклад не моглиб вислати своїх репрезентантів до жадної комісії.

Дві перших пропозиції нашого клюбу соціялістично-радикальні посли відкинули і погодилися на третю, тобто на співпрацю при виборах президій, при чому застерегли собі місце секретаря в президії сойму. Став ним, як відомо, д-р Д. Ладика. В результаті тієї згоди нараховувала Українська Репрезентація при виборах соймової президії 34 послів українців. Без ніяких застережень зєдналися з нами білоруські посли під проводом пос. Єреміча. Отже таким чином творили ми при уконституованні сойму сильну групу з 38 членів і стояли щодо величини на 4-ому місці.

В сенаті наша група творила наслідком тогож порозуміння другу політичну величину щодо числа своїх членів, тобто мала 12 сенаторів (в чім одного радикала і двох білорусинів). Наслідком тієї кооперації є ще й те, що українська репрезентація вишле по трьох своїх представників до 15 більших соймових комісій (кожна зложена з 31 членів).

Радикалам закомунікував наш клюб про своє рішення не брати участи в святочному відкритті сойму, що вони приняли до відома і обіцяли з нами солідаризуватись. Однак пізно в ночи радикальні посли повідомили нас, що візьмуть участь у святочному відкритті сойму, але причин такого свого рішення не подали.

На слідуючий день 27. березня в 4 год. пополудни відбулося святочне відкриття сойму. Згідно з постановою наші посли на нього не пішли і ждали, щоби ввійти до салі заразже по відчитанні відручного письма президента, коли маршалок з віку (Бойко) приступить до відбору посольського приречення та взяти з конечности участь у тому акті. За яких 5 хвилин по розпочатті сойму почули ми з салі крик і галас а за хвилю довідались, що до салі ввійшла поліція, яка викидає, як казали, комуністичних (фактично й інших) послів а між ними і д-ра Льва Бачинського. Тоді ми ввійшли до салі при співі національного гимну. Рівночасно польські соціялісти співали „Червоний штандар". Коли після того успокоїлося і премієр Пілсудський почав читати відручне письмо, ми вийшли на час відчитування зі салі та вернули назад аж у часі складання приречення. Перший з наших послів в поазбучному порядку д-р Ст. Баран, виповівши по українськи „прирікаю", на упімнення маршалка сказав посольське „слюбуєн" і зложив відому заяву в справі допущення української мови до соймових нарад, заповідаючи внесення на зміну реґуляміну в тому напрямі.

По зложенні приречень відбулися вибори маршалка. При першому голосуванні віддали ми голоси демонстраційно на нашого кандидата. Радикали відразу голосували на Дашинського. При другому голосуванні голосували ми на Дашинського, наслідком чого він став маршалком. Голосували ми на нього не тому, що він соціял-демократ, а виключно тому, що бачили в ньому старого парляментариста й демократа, що зуміє стояти на сторожі парляментаризму й демокра-

БОГДАН ЛЕПКИЙ.

„Дон Кіхот з Етенгайму".

„Сьогодні Великий Четвер. Незабаром Великдень. І скільки цих Великоднів бувало, а світ зовсім такий-же, як і був. Нема Христа, забарився Спаситель."
(Галан: „Дон Кіхот").

Літ тому кільканайцять весною, в таке гарне полудне, коли ціла долина Рейну пахне і сміється, спинився наш самохід перед гостинницею в Етенгаймі. Зробили ми яких 400 кільометрів тієї днини і не думали про ніщо, як тільки, щоб зісти обід і відпочити яку годину. Гостинниця, котрої імени вже я не тямлю, назавалася до того як не мож краще... Тихо, чисто, ясно.

Крізь вікна видно каменниці, котрих мури тямлять ще може яке восьме століття, а на вулицях асфальти в хідники, як у теперішній столиці.

Городок малий, яких 4000 мешканців, але має прогімназію, огородничу школу, фабрику тютюну, костел з цінною поліхромією і божницю для не цілої сотні жидів. (Робить куди гарніше враження, ніж наприклад наша Коломия.) Бачив я кілька сот таких городків, мініятюрних, але культурних і не дивувався. Не дивувався також, коли подали нам обід, невибагливий, але смачний. На столі біла скатерть, китиця свіжих цвітів і пляшка рейнського вина.

Мій товариш подорожі, д-р Вест..., скінчивши їсти рибу, спитав: „Знаєте, де ми є?"

„В Етенгаймі", — відповідаю
„А цей дім?"
„Гостинниця."

„Так, — нині гостинниця, але року 1804 мешкав тут герцоґ Д'Анґєн і звідси то в ночі, з 14 на 15 марта, пірвали його Наполеонові офіцири."

„Герцоґа Д'Анґєн?" спитав я таким тоном, як питаємо звичайно, коли не хочемо зрадитися, що не знаємо чогось.

„Авжеж. Герцоґа Д'Анґєн, з роду Бурбон-Конде", — пояснював д-р Вест... „того, що то, знаєте, в порозумінні з Кадудалем затіяв був змову проти Наполеона."

Під тиском цього пояснення память моя стала сильніше працювати. Перед моїми очима виринула незвичайна стать „малого капраля", в цісарському орнаті з лавровим вінком на чудово склепленому лобі, з обличчам, що так дивно нагадувало молодого Цезаря. За ним ішла його мати, одинока жінка (крім пані Валевської може), що не лукавила з ним, і Жозефіна Богарне і Марія Люіза, і брати Жозеф, Люї, Жером і сестри і цілий довгий, довгий шнурок його ґенералів, дипльоматів, дієчів, що як сателіти крутилися кругом божеського Наполеона, доки йому щастя сприяло, а в нещастю здебільшого покинули його.

Осторонь, як кривава тінь, ступав мовчки герцоґ Д'Анґєн.

„Так, пригадую собі," почав я. „Це той Д'Анґєн, на котрого роялісти покладали найбільші надії. Німецький історик Герман Шіллер називає його „ein tüchtiger Mann".

„De la Meyrthe i Welschinger", — підхопив д-р Вест... „доволі основно представляють тую погану історію. Цеж був звичайний морд. Зловили чоловіка на невтральній теріторії, заволікли до Штрасбурґа, а звідси до Венсен і тут дня 21. марта в другій годині в ночі поставили його перед суд, а в шестій рано розстріляли."

„Бо він з Анґлією проти французів ішов."

„А з ким мав іти, коли хотів позбутися узурпатора і привернути правну королівську владу? Весь континент був загіпнотизований успіхами Наполеона і тільки Альбіон був його справжнім, достойним суперником."

„А всеж таки тут не лиш доля Наполеона рішалася, але й будучність Франції... Д'Анґєн був французом."

„Це нам так нині здається, коли з того часу більше, ніж сотня літ минула, але сучасні інакше діло розуміли. Син корсиканського „адукато" з вінцем цісаря французів на голові це для тодішніх роялістів було щось страхітного, неймовірного, щось, чого вони ніяк стерпіти не могли. Кадудаль належав до найзагарливіших роялістів. Він у Льондоні підготовив змову, а прилучивши до неї Пішеґрі і Моро, таємно причалив до берегів Норманії. Мали вбити Наполеона в дорозі з Парижа до Сен-Кльо."

„Але Наполеон скорше їх убив."

„Авжеж. Шестого квітня знайшли Пішеґрі задавленого в ліжку. Лікар сказав, що це „самогубство". Моро, дякуючи своїй гарній жінці, дістав дозвіл виїхати до Америки, а Кадудаля і 11 товаришів стрaчено дня 25. червня. Що сталося з герцоґом Д'Анґєн це ми вже знаємо."

„Знаю вже", — відповів я, вливаючи в склянку чорної кави. (Був це одинокий предмет у Етенгаймі, до котрого я, як поповнич, не мав довіря.) „Герцоґа Д'Анґєн зустріло те саме, що стрічало тисячі інших змовників. Змова не вдалася і він заплатив за неї головою."

„А колиб була вдалася?"

„Ходив би не тільки з головою, але може і з королівським вінком на голові."

На вулиці пахкало авто... Пора в дальшу дорогу!

Їдучи в напрямі Райну думав я про те, як то в ночі з 14 на 15 марта, року 1804 може тим самим шляхом везли Наполеонові офіцири герцоґа Д'Анґєн... Що він думав і що переживав тоді?... Тема для будучого драматурга.

— — — — — — — — —

Була це для мене справжня несподіванка, коли я кільканайцять літ пізніше, вже не над Райном, а над Вислою, прочитав я драму саме на таку тему.*)

*) Ми дуже раді, що драма нашого поважного письменника про[illegible] молодого автора нагороджену [illegible] на конкурсі коопер. „Український Театр" у Львові буде відповіддю тим критикам [illegible]

тизму проти автократії, яку репрезентував контркандидат Бартель.

Дальші події відомі всім з часописів. Неясно може освітлене в них останнє суботнішнє засідання сойму, що тривало від 4. год. пополудні до піводругої вночі. Справа була така: Крім бюджетової провізорії вніс уряд на ухвалу сойму інвестиційний бюджет у сумі 93 міліонів, призначений головно на розбудову міст, поширення фізичного виховання та на культурні цілі, але до диспозиції президента міністрів. Отже всі ті 93 міліони були призначені на цілі цілком чужі хліборобському населенню, дарма, що мали бути покриті скарбовими запасами, зібраними переважно з хліборобського населення. „Визволене“, видячи що прямою дорогою не зможе повалити того „інвестиційного“ бюджету, поставило до него ще такі додатки: 2 міліони на відбудову знищених війною сіл; 15 міліонів на меліорацію селянських ґрунтів і 25 міліонів на будову народніх шкіл по селах. Внесення це, що побільшувало інвестиційний бюджет на цілих 42 міліони зол., в соймі перейшло. Його приняття було рівнозначне з поваленням цілого урядового інвестиційного закону, бо уряд заявив виразно, що покриття на додлних „Визволенем“ 42 міліони не має. Сенат видкинув додаткові внесення „Визволення“ і приняв тільки урядовий проект. Справа вернула до сойму.

Щоби сойм міг успішно відкинути зміни сенату на це треба кваліфікованої більшости 11/20 голосуючих. Одинка, видячи що така більшість можлива, почала обструкцію. Як першого бесідника вислала знаного з парлямитарних авантур посла Санойцу, людину низької парлям. культури. По нім йшли один по другім інші промовці, що вимагали при кожній формальности голосування. Рахували вони на те, що вечірними поїздами, які відходять з Варшави між 9 а 11 год., розїдуться посли з опозиції і таким чином її здекомплетують, що знову причиниться до успішного проведення урядового проєкту. На тому місці з приємністю стверджую, що всі посли Українського Клюбу як один муж, хоч багато з них вибиралося на неділю домів, лишились і голосували проти поправок сенату. З послів українців інших партій бачили ми тільки д-ра Ладику. В результаті одинці таки вдалося провести урядовий законопроект і таким чином продовжити життя сойму на ще деякий ближче не означений час.

Д-Р СТЕПАН БАРАЧ

По пяти днях соймових нарад.

Українське громадянство в Галичині беручи вперше участь у виборах до польських законодатних тіл, здавало собі справу з того, що положення української репрезентації в польському соймі й сенаті буде виїмкове і зовсім не легке. Тут нема майже ніякої анальогії між відносинами у давному віденському парляменті та відносинами у сучасних поль. законод. тілах. Наша репрезентація знайшлася у цілком чужому і — як відомо — не дуже нам прихильному середовищі, здана виключно на власні сили.

Останні політичні події в Польщі знані. Теперішнє польське правительство не є парляментарним і не має найменшої охоти ним стати. Сойм знова у сучасному складі без сили і волі, щоби вповні привернути парляментарний устрій. Спроби у цьому напрямі певно будуть, а тоді не дасться оминути конфлікту. Що буде на цей випадок — тепер не відомо.

Для нас цікаве розглянути теперішні відносини на терені польського парляменту.

Найсильнішою групою в соймі (ще більше у сенаті), що одинока йде сліпо за урядом, є так звана одинка. Не є вона однопілою. Хребетним стовпом її є група пеовяцька (давніше Польська Організація Військова), а до неї входять консервативні монархісти, направячі, партія праці та люзні посли з так званої четвертої бригади, що в попередньому соймі належали до Пяста, Визволення або Хлопської Партії. Праве крило творять консервативісти, здебільша утитуловані зубри, що раді би погребати сучасний республиканський устрій і без сумніву будуть перти до конфлікту з республиканською лівицею в соймі.

Ліве крило одинки творить Звйонзек Направи Ржечипосполітей, зложений з радикальних націоналістів. Посли неї групи думають розбити лівицю, зокрема Визволене і Хлопську Партію і частину послів тих груп притягнути до себе та створити більшість, що була би спосібна перевести зміну конституції по думці бажань марш. Пілсудського в напрямі т. зв. американізації, себто поширення влади президента держави, що єму іменував би правительство без згоди сойму і перед котрим міністри були б відповідальні і що мав би широкі самостійні управнення в царині закордонної і внутрішньої політики.

Невеличка група Партії Праці стремить знова до зміни теперішньої конституції через обмеження прав сойму, побільшення прав президента і правительства та через уведення до законодатних тіл професійного чинника з делегацій професійних організацій.

Як бачимо, погляди на форму зміни державного устрою в Польщі серед членів самої одинки є дуже розбіжні. Ще більше розбіжні є погляди на справу соціяльної натури. Є це одним словом політичне угруповання, невідоме в історії парляментаризму. Не є воно партією у звичайному розумінні, не має власної одноцільної політичної і суспільної програми, а те все заступає у них хвилево особа марш. Пілсудського. Очевидно на дальшу мету така пестра компанія не може існувати. Питання тільки, як довго.

Скрайну правицю творить нечисленна група вшехпольська (37 членів), до якої нахиляються деякі маленькі групки з подібною ідеольоґією до Пяста включно. Вони неприхильно ставляться до теперішнього правительства, що їх здесяткувало при останніх виборах, але будуть підтримувати реакційні заміри одинки на соціяльному полі у всіх справах та екстермінаційної політики.

Радикальну польську лівицю творять три партії: П. П. С., Визволене і Стронніцтво Хлопске, разом численно такі сильні як одинка. З одинкою вони воюють головно на тлі зміни конституції, яку бажають удержати у теперішньому виді та не в силі її забути вказаних виборчих практик. До правительства Пілсудського формально вони в опозиції. Отвертої боротьби поки що не підоймають і опозицію часто тільки маркують, особливо пепеес, серед котрих марш. Пілсудський має багато особистих приятелів. Так вони робили при ухвалі бюджетової провізорії та закону про інвестиції, що перейшли завдяки абсенції пепеесів.

До рішаючої баталії з одинкою таки невідклично прийде, бо її не дасться відложити. Це станеться мабуть аж у зимовій сесії, бо перед тим правительство — здається — не поставить на порядок дня зміни державного устрою. До цього часу в часі літньої сесії буде своєрідне завішення зброї, а правительство, спираючися на свою лейбґвардію — одинку — буде мати більшість, раз при допомозі правиці, іншим разом при допомозі деяких груп лівиці.

Становище національних меншин у польському соймі як нечисленне буде без впливу. Зрештою в національному питанні політика уряду буде без засадничих змін — і на будуче буде польсько націоналістичною. На радикальні зміни у цьому напрямі не слід рахувати, бо до таких змін польський політичний ум зовсім неспосібний. Тут ми не можемо мати ніяких ілюзій!

Дійсну опозицію будуть творити у польському парляменті тільки українці і білоруси та групка комуністів і комунізуючих сельробів. Німці поставилися льояльно до правительства, що і заявили у своїй декларації. Так само і галицькі сіоністи, що вже й нині стараються грати ролю державної партії.

На кінець ще про наші справи. Українську національну думку заступає тільки Українська Парляментарна Репрезентація, чи радше посли і сенатори УНДО, бо ті властиво творять згадану корпорацію. Заходи, щоби до неї репрезентації приєднати соціялістів-радикалів, не вдалися. Наради у Львові дня 17 березня і 21 березня н. р. покінчилися нічим, а так само спільна нарада послів і сенаторів УНДО і соціялістів-радикалів у Варшаві 26. березня н. р. Ми бажали створити з ними спільну репрезентацію, або щонайменше союз клюбів. У соціялістів-радикалів перемогла та сама льогіка, якою воювали при виборах і вони мабуть ніколи не будуть в силі вийти поза своє вузьке партійництво. На парляментарному терені творячи маленьку групку, не відограють вони ніякої замітнішої ролі.

Оба сельроби вже своїм першим публичним виступом дня 31. березня н. р.

Прочитав я її готовою, такою, як вернула з львівського жюрі.

На ґенезу тієї драми не мав я ніякого безпосереднього, ані посереднього впливу.

А всеж таки не була вона мені чужою.

Навпаки іноді здавалося мені, що це я її писав, так живо переносила вона мене в Етенгайм, в цей історичний момент, коли французькі роялісти, рахуючи на нову війну Анґлії з Наполеоном, рішилися зглядити його і посадити Бурбона на престолі.

На мою думку про стійність історичного твору рішає не так звана історична вірність, бо вона неможлива, а сила з якою автор пережив історичну подію у своїй уяві. Твір мусить бути просто насичений цим авторовим пережиттям.

Навіть події, які ми самі колись, хочби як живо в дійсности переживали, мусимо при писанню переживати вдруге і саме це друге, не фізичне, а творче переживання рішає про успіх нашого твору. Творчій акції автора відповідатиме тоді реакція вважливого читача, чи там вдумчивого глядача в театрі.

На Ґаланового „Дон Кіхота“ реаґував я живо.

Був з ним у Етенгаймі, стояв на суді, переживав ранок, коли його тратили.

Я забуваю про історичного Д'Анґена, а бачив Ґаланового. Бурбон у гнізді еміґрантів, у Етенгаймі, замішаний у змову проти Наполеона. Кадудаль, провідник цієї змови, причалює до берегів Нормандії. Ось-ось і діло рішиться! Побідять роялісти, Д'Анґен вернеться до Франції, за котрою так тужить. Але так вертати він не хоче. Він готовий боротися з ворогом чесно, але встромлювати ніж у його спину, до того Д'Анґен не спосібний, — за чесний, за достойний. А кругом його вовки, шакалі. Одиниця у змаганнях з окруженням. Одна з відвічних траґічних тем. Траґедія збільшується ще й тим, що жінка Д'Анґена, Шарльота, яку він так горячо кохає, смертельно хора. Її доглядає старий лікар Айлес, якобінець, людина так само чесна, як Бурбон Д'Анґен. Шарльота не переживе катастрофи. Її треба сонця, тепла, спокою, а не душної атмосфери змови. Д'Анґен знає це і терпить. Історія велить йому бути героєм, любов не дає забути, що він людина. До того — треба брати гроші від Анґлії, — а вони палять! Дімурі́є (в дійсности офіцер Thumeny) збільшує цей пал...

Ні я не можу бути прокурором Д'Анґена, я краще став би його оборонцем. Розумію його, виправдую в душі, я не міг би його засудити, хоч знаю, що таким людям годі жити на світі, годі змагатися з Наполеонами.

Д'Анґен для мене не герой, а людина і всі ті особи, яких на сцену виводить Ґалан, це не діеві особи драми не автори, а в першу чергу.

І якраз у тому бачу я одну з головних вартостей його драми.

Нічого цікавішого нема для нас, як людина, така звичайна, буденна поява і разом із тим така вічна загадка.

Для мене цікаві не історичні люди, а сотворені автором, іншими словами — він сам. Автор „Дон Кіхота“ любить людей. „Навіщо стільки крови?“ — питається устами старого жовніра, котрий просить Д'Анґена, щоби він спитався Бога, пощо на світі стільки крови ллється. „Різні наші шляхи та пісня одна: пісня перемоги людини,“ — каже на іншому місці Ґалан. І віра в цю перемогу, як сонце у темниці, освіює його сумну драму. „Не можемо вмірати, бо тоді вмерло би наше кохання,“ кличе перед смертю його герой, але коли йому радять, щоби він скористав з ласки коменданта тверджі і просив годину пагання, заки прийде помилування, відповідає: „Я не скористаю з ласки. Ведіть мене!“... І тому гине... Він значиться, непослідовний, не зрівноважений, такий, як ми і я, і всі ми, що живемо чуттям, і серцем, любимо мрії і надії, а ненавидимо „футляра“, яким би він цей „футляр“ і не був.

На побороти Д'Анґенові Буонапарта... Ой, ні! А пощож тоді, спитає хто, виводити Д'Анґенів на сцену? На те, бо література не політика, не стратеґія, не педаґоґія, не школа. Вона джерело зворушень, яких з іншого джерела не зачерпнути, зворушень аж до очищення, до грецького катарзіс.

До тієї високої цілі доходить автор гармонією форми і змісту, вислідом важкої творчої праці.

Якщо ця форма і цей зміст нові й інші, загал приймає їх не без супротивлення, — поки не звикне.

І форма і зміст Ґаланової драми не подібні, ані до нашої побутової драми, ані до теперішньої популярної в Европі театральщини. Не маю часу ані місця аналізувати їх, але досить прочитати першу розмову д-ра Айлеса з Марією, щоб зрозуміти ріжницю. Я дивуюся, як молодий, початкуючий письменник уміло і вправно вибірає питання і відповіді, як счеркує зайві слова, як настроями заступає місце довгих розмов. І ще одно: як артист, він перемагає в собі усяку тенденційність. Його драма, це частинка великої вселюдської драми, весняне великодне питання, пощо люди жеруться, як собаки, пощо ллється стільки живої крови, чому забарився Спаситель?

Полихом весни він від неї... Розстрілюють благородного Д'Анґена, бо він хотів чесно боротися з Наполеоном, а ціла долина Райну пахне і до сонця сміється.

Невжеж не було так тисячі літ тому і невжеж не є так нині, не буде завжди?... Драма.

Знаю, що з моїм поглядом на Ґаланову драму не всі погодяться. Та інші будуть зовсім іншої гадки. Та власне в тім і скривається один з доказів стійкости цього твору. Він викликує різні гадки і неоднакову реакцію. Він не байдужний.

-ували конкурсове жюрі, буцімто то воно нагородило зовсім безварітний твір. (Редакція).

в соймі поставилися дуже ворожо до українських національних стремлінь покавуючи наглядно, що є агентами ворожих українському народові чинників. За найбільшого ворога вважають вони УНДО, як це говорили і на вічах в краю і як про це пишуть у своїх органах. З ними нам зовсім не по дорозі і ми не сміємо їм дати півної підтержки, коли шануємо свою національну гідність.

Зі сказаного виходить, що на польському парляментарному тeрені остаємо самі і власними силами маємо боронити наш національний престіж і інтереси нашого народу. Вести цю оборону у душній і непривітній атмосфері варшавського парляменту річ і нелегка і не дуже приємна.

Д-р СТАНИСЛАВ ДНІСТРЯНСЬКИЙ.

В університетській справі.

В боротьбі за український університет пережили ми ріжні стадії. Прихильна конюнктура, що істнувала з початком 19. віку і в шістьдесятих роках минулого століття, не була ще справжньою етапою тієї боротьби, вона перейшла майже безслідно в історії нашого народнього змагання, а імена тих, що тоді голосили науку з українських катедр у Львові, записані що правда в історії нашої культури, але не в історії свідомої боротьби народу за свої права. Першу стадію переживаємо аж під кінець 19. століття — це стадія ідеальної боротьби українського студентства, яке спершу проголошує ідею самостійної України, опісля на конгресі 1899 року домагається заснування самостійного українського університету у Львові. Небаром починається друга стадія: університетська молодь приступає до здійснення свого ідеалу шляхом леґального розвитку, домагаючись переведення та поширення мовних прав у львівському університеті і доповнення катедр в українській мові. Але цей шлях викликав у політичних кругах польської суспільности страх перед змаганнями культурної сили українського народу і в боротьбі проти нього сконструувалася нова всепольська партія, що заворушила цілу політичну опінію проти наших прав на культурний розвиток. Почалася боєва акція против всього, що називалося українською культурою, проти нашого шкільництва та проти всяких домагань на полі вищої культури. Знаємо, які наслідки мав цей виступ всепольської партії на цілу польську суспільність — вона станула цілою лавою проти наших культурних змагань. І з культурної справи повстала політична боротьба. Наш нарід відповів на політичну боротьбу цілого польського загалу політичним змаганням визволення від чужої, насильної куратели. Тисячі віч, які відбулися навіть у найдальших закутках Галицької Землі, домагалися заснування українського університету у Львові поруч із політичним домаганням відокремлення Галичини, а одночасно признання політичної самостійности українського народу в межах австрійсько-угорської монархії. Не бажали собі тодішні польські політики леґального розвитку українського університету шляхом мирної кооперації на утраквістичному університеті у Львові, то було ясно, що ні українське студентство, ні українська суспільність не могли вже вдоволитися звичайним культурним змаганням до постепенного розвитку університетської справи, але приступили до безпосередньої боротьби за заснування самостійного українського університету — та саме цей момент викликав усю стихійну енергію українського народу, яка виступила тепер у повноті своєї могутньої сили. Піднесено прінціп боротьби за найсвятіші права народу на самовизначення та понесено його у виборчу аґітацію за загальне, рівне, безпосереднє й тайне виборче право, щоб цим шляхом здобути собі найвищу святиню науки й народню самостійність у рямцях чужої держави. Таким чином українська університетська справа стала одною з найважливіших політичних питань дня, а в австрійському парляменті, що вийшов із загального голосування, не сходила ні на хвильку з порядку української політики. Небаром, з моментом воєнної небезпеки, переступила вона межі австрійського кабінету та підготовила майбутнє становище інших европейських держав до українського питання. Та хоч який слабий був вплив цього змагання на політичний хід справ підчас і після світової війни — всеж таки европейські політичні кабінети судили про значіння української справи взагалі головно на основі тої боротьби, яку український нарід вів за свою святиню науки.

На хвильку пригадала Україна світові своє право на самовизначення, але після перемоги над нами залишилися в памяти союзних держав тільки змагання Галицької України до високого шкільництва й до політичного самоозначення. При ліквідації східних границь австро-угорської монархії говорилося богато про національні права галицьких українців.

З моментом політичного прилучення Галицької України до Польщі скінчився політичний період боротьби за український університет: галицькі українці не взяли участи у виборах, а в соймі у Варшаві запанувала всепольська партія. Боротьба за український університет перейшла знова на освітне поле. Тайний український університет у Львові мав на меті дати нашій молоді спромогу наукової праці в рідній мові, а молодим ученим нагоду поглибити свої наукові студії у всіх ділянках знання. Крім цього за границями краю відкрито український університет у Празі, щоб дати дальший доказ нашої наукової творчости і розвивати українську високу освіту при допомозі нової Чесько-Словацьк. Републики.

Та ніде правди діти: домагалися від нас завсіди повної зрілости до наукової творчости в нашій рідній мові. В останньому періоді нашої культурної боротьби за український університет здали ми той іспит понад усякий сумнів перед форумом Европи. Наша культурна праця вижидає тільки політичного завершення. З новими виборами до сойму, до якого наш нарід вислав своїх представників, мусить вирішитися й наша університетська справа. Але при цьому — коли вже діло в самому завершенні — не можемо ані на хвильку залишати нашого культурного змагання. Боротьбу мусимо політично довести до найкращого успіху — але головний культурний обовязок тяжить на наших культурних робітниках, щоб у майбутній святині науки могли ми почванитися перед світом своїми науковими силами, які поведуть нашу молодь у царину найвищої науки.

Таке побажання складаю українському народові з нагоди Христового Воскресення.

Д-Р ПАВЛО ЛИСЯК.

Мир чи війна?

Незвичайно цікаву добу переживає тепер Европа. Багато народів бажалоб істнуючий стан утревалити по змозі на довгі-предовгі літа й від них лунають найголосніші кличі про „вічний" мир. Але нема сумніву, що одночасно проти мира працює як не більше, то бодай стільки сил, що і за миром. Таким чином ми находимося в позиції, так сказати, „хиткої рівноваги". Чи і коли вона може сколихнутися? Невідомо! Та певно, що колись історики нашої доби назвуть її добою переходу від повної воєнної руйнації до доби справжньої рівноваги, яка покищо ще далеко впереді...

Візьмім для анальоґії добу по наполеонських війнах. Святий союз трьох монархів: австрійського, російського й пруського, котрим секундувала Анґлія й Франція — встановив мир, який протрівав в Европі майже без зміни до 1848 р., ба навіть, коли французько-німецьку війну в 1870 р. вважати тільки льокальним епізодом — аж до 1914 р., себто до світової війни. Майже повних сто літ жила собі Европа в стані трівалого мира, розвиваючи свої матеріяльні, економічні і культурні сили до незбагнуто високого рівня. Але від катастрофи 1914 р. — не може прийти до себе. Булоб непростимим самодурством й сліпотою дивитися інакше на теперішне положення в Европі.

Чи є тут бодай одна якась трівала, непохитна підвалина, рівна абсолютній силі сатурованих імперій Европи в 19 віці? Ні одної... Все находиться в стадії якоїсь пливкости, немов в добу великих ґльобальних катастроф, де навіть „гори передвигаються з місця на місце".

От гляньмо на Францію. Після війни розпалена до білого ненависть до Німеччини. Бажання повести стан війни глибоко в літа мира, здавити й задусити тевтонську расу, по словам Клемансо — постаратися, аби бодай „20 міліонів німців було менче, чим є їх досі". А сьогодні?... Про ревізію постанов мирового версайського договору, покищо в білянсі репарацій, балакає вже навіть непримиримий Поанкаре. Тимчасом тяжкий німецький і французький промисли вже живуть в тісній злуці немов сіямські брати. Розуміється, така переміна — раньше чи пізніще — мусить виявитися й на полі чисто політичному. Переміна е очевидна, радикальна й — що дивне — наступила цілком непомітно, майже на очах всіх...

Друга частина Европи — Радянський Союз. Побудована на підставах воюючого комунізму, з диким, невгомонним бажанням провести на ненависний, капіталістичний захід червоні полки. Чи не каже новий Мессія цеї Росії: „Да, мы повернемся к вам своей азіатской рожей?"... І це правда... Для себе самої й для цілої Европи сучасний Радянський Союз є величезна, кровава, таємнича загадка, є чорна хмара, з котрої в один нежданий мент немов в апокаліптичну ніч може звалитися сірчана туча.

Італія. Нова, незбагнута сила. Віхбудована й зорґанізована сталевою рукою цезаріянського диктатора, вічно задушена надміром постійно ростучого населення, спутана вбогістю каменистої почви рідних Апенінів. Згірдно переходячи до порядку над всіми облудними фразами про вічний мир, італійський диктатор спокійно окружує вінком союзів своїх національних ворогів — кожного з них заманюючи перспективою відбудови втраченої могутности. Туреччина, Болгарія й Угорщина — ось нинішні політичні партнери Італії. Уявім собі, які наслідки викликав би в Европі факт, колиб бодай одна з цих держав виступила до походу...

В специфічній ситуації находиться Німеччина. На зовні вона буцім мирово настроєна супроти всіх сусідів, але на ділі — Німеччина незвичайно енерґійно працює над видвигненням себе з тієї матні, в яку впала наслідком програної війни. Звільнення надренської области з під військової окупації Франції, ревізія пляну відшкодувань, ревізія східних кордонів й злука Австрії з Німеччиною — це головні політичні завдання сучасної німецької політики. До речі, завдання, здійснення яких теж не може обійтися без нарушення істнуючого політичного стану в Середній Европі.

А цілий ряд тзв. менших питань, з яких згадатиб от нпр. про польсько-литовський конфлікт?... А господарська, торговельна й митна війна всіх проти всіх? А напруження наслідком нерозвязаного тзв. меншинного питання? А голод на капітали і занепад запотребування при релятивно зростаючій продукції?...

Ні. Всі ці факти, безсумнівно факти, показують, що положення Европи є в найвищій мірі хитке, та що поледа іскра може счинити новий пожар... Тому й кожний з нас „іміяй очі да видит, і іміяй уши да слишит"...

Памятайте, що всякі збірки на нагробник на могилі І. Франка треба посилати до Центробанку, Львів, Ринок ч. 18 І. пов. на щадничу книжечку ч. 7918.

В. ПАНЕЙКО

Годинник і моральна дисципліна.

(Від власного кореспондента.)

Париж. Страсний Тиждень 1928.

I.

Одна з тутешніх полудневих газет принесла тому два тижні з Москви телеграму, якої зміст, на наш погляд, заслугує більшої уваги ніж та, яку їй признала газета. Під редакційним заголовком „Дрібні причини, великі наслідки" тай під підзаголовком „Росіянам хибує годинників" читали ми в цій телеграмі:

Москва, 20 березня. Тут багато коментують звідомлення комісара торговлі, де сказано, що на дві сотки горожан С. Р. С. Р. всього один має годинник. Декто впевняє, що це одна з глибоких причин загального безладдя. 15 процент робітників, що працюють в радянських промислах, наспіває кожного ранку з опізненням 10—15 хвиль. З кінцем року це дає втрату богатьох міліярдів хвиль. З цього ясно, що держава, як роботодавець, терпить від цього важні втрати. Тому й шукають за корінням лиха. Комісар торговлі впевняє, що полягає воно передовсім у трудноцах знати годину. Перед революцією Росія ввозила годинників за дванайцять міліонів долярів річно. Числа теперішнього ввозу не знати, одначе воно безсумніву незначне. А в Росії самій немає ні одної фабрики годинників. Звичайний будильник коштує тепер у Москві вдесятеро дорожче, ніж у Берліні. Годинники також числяться люксусом, як пахощі й шовкові панчохи. Комісар торговлі кінчить своє звідомлення порадою полекшити ввіз годинників, аби таким чином заощадити Союзови Соціялістичних Республик щорічні втрати кількох міліонів.

Ось вам і ця московська телеграма. Як є у вас час і охота, то спільно призадумаймось трохи над її змістом і змислом.

II.

Річ безперечна, що неможливо, а бодай важко, бути точним у своїому розділі години праці й стріч усякому, в кого нема годинника: в цьому соціялістичний комісар правий. Одначе рівночасно й річ безперечна, що є в Европі ціла численна категорія людей, які носять знаменні швайцарські годинники по кишенях або руках, і які проте не знають, що таке точність у розділі годин своїх днів і ночей. Люди ці мізмються все й скрізь: вони не вміють розложити свій час, а коли й розложать, то цього розкладу вони не додержують. Умовляться вони з вами за означену годину стрічи, важкої чи менше важкої — ви ждати-мете їх на тій стрічі, і то не десять або пятнайцять хвиль, а годину, півтори, дві; добре ще, коли взагалі прийдуть. Що в цивілізованому, західному світі точність у розкладі годин і стріч — перший і самозрозумілий обовязок не то навіть джентельмена, а й звичайного хлібоїда: що заставити когось ждати більше пяти хвилин кожній вихований англієць, чи француз, німець чи американець уважає важкою зневагою; що навіть західні королі-самовладці давен давна вважали точність найпершою признакою ввічливости (Людвик XIV часто повторював: **L' exactitude est la politesse des rois** себто: точність є знаком королівської чемности); що систематичне недодержування речинців і годин, викликуючи обурення зневажених жертв і вносячи безлад у їх розкладі часу, конець кінців відбивається шкідливо й на самихже несловних і неточних; — це, тай ще чимало інших правд, остається нижче порога свідомости згаданої вище категорії людей.

Що це за категорія? Якої вони масти й раси ті люди, яким не відомо, що десята година — це десята година, а не одинайцята і не дванайцята? І які так поводяться, начеб нетільки для них, а й для всіх інших людей, інакшої породи — години й час були чимось неозначеним, мрачним, приблизним, не вартим уваги?

III.

Коли вам з ласки чи неласки долі, судилося від доброго десятка років переходити трохи не всі краї Европи, і коли у великих міжнародніх осередках вам приходилось мати оправи з представниками і зразками трохи не всіх пород людської фавни, всяких народностей, культур і вір, — то ви відразу назвете одну, другу, третю народність людей, в яких „час не грає ролі", мало цього — ви на карті поведете лінію, яка відмежовує полосу цих „безчасових" народів від полоси народів, які знають дисципліну часу. Ви назвете передовсім кілька народів Близького, т. зв. Левантійського Сходу, тоб-то персів, турків, арабів, сирійців, то що, а на карті Европи поведете лінію-кордон: по одній стороні будуть людські збірища, свідомі дисципліни часу, по другому — несвідомі цієї дисципліни. Ближче означити одні й другі збориша? Назвати річ по імени? Признаймося, що вагаємося вимовити відповідне слово. Адже в останніх кількох місяцях — **mea maxima culpa!** — стільки разів уживано того слова по різних наших газетах, уживано і — надуживано, не означуючи точно його змісту, не даючи його дефініції, що боїмося оперувати тією назвою, наче стертою в ужитті монетою. Одначе годі: вовка боятись, у ліс не йти, а лінія гранична між названими категоріями людей та сама, що відмежує народи латинського круга цивілізації, латинської моральної й умової формації від народів культурної формації візантійської.

IV

Не в расі, походженні і мові тут річ. І очевидно не в т. зв. національній свідомости, а в тому, чи дане людське зборище було виведене в досвітках своєї історії, з варварського буття церквою латинською, чи візантійською, себто чи духову формацію його проводив у ході віків і поколінь строгий і точний, ясний і означений дух Риму, скристалізований в римському праві і в латинській церкві, чи формувала його душу й вдачу Візантія.

Зробіть спробу! Ви познайомилися з якимсь югославянином, а ваші мовні відомости за слабі, щоби по наголосі відразу пізнати, чи він серб, чи словінець або хорват, які врештою становлять одну націю і державу: умовтеся з вашим знайомим за годину стрічи: коли він прийде точно, то в 99 процентах можете бути певні, що не римо-католик або протестант словінець, або римо-католик або греко-католик хорват; а не прийде він на час, то можете без великого риску присягати, що це православний серб, тобто сербський візантієць. Мова в них тасама, або майже тасама, а духова формація корінно відмінна. Не в мові, значить, справа.

Але й не в расі. Мадяри расою й мовою безмірно ближчі турків ніж румуни. Але мадярів сформував Рим, румунів, хоча мова їх латинська, — Візантія. І мадяри, римо-католики чи кальвіністи, — мають душу й вдачу созвучну з духом і вимогами західної, европейсько-американської цивілізації, з її внутрішнім темпом і моральним піхуванням, а Букарешт пливає в тому самому духовому морі, в якому плинають Атени і Београд, Солунь і Смирна, Київ і Харків, Москва і Ленінград.

V.

Люди й народи Европи (і її білих кольоній) живуть і розвиваються на спадщині грецько-римської культури з її правом і моралю, етикою й фільософією. Спадщина ця прийшла на нас за посередництвом християнства. Народи західної й середної Европи одержали цю старинну спадщину через християнство римське, латинське. Народи Східної Европи — через християнство візантійське.

Візантійське християнство було перетворенням класичного грецько-римського спадку левантійськими елементами: перськими, арабськими, сирійськими, іншими ще. В метафізику, мораль і організацію латинського християнства вложили левантійці на візантійському ґрунті інший зміст і наложили їм інші форми. Вийшло щось нове й інакше: в розумінні становища й вартости людини в світі, у відносинах між Богом і людиною й між загалом і одиницею; в естетиці й музиці; у відчуванні причинової означености й фаталізму; гріха й відкуплення; обовязку й дисципліни; часу навіть — одним словом у всьому тому, що формує характер людини, її спосіб відчування й реагування.

В усьому тому Візантія інакше ніж Рим сформувала людей і народи. З довгих лектур і численних обсервацій призбиралося у них матеріял на довшу, подрібну студію, яка ймовірно ніколи не знайде накладу; пишучи цю статейку, ми свідомі, що зміст її — немотивований, випадковий і не може не спричинити непорозуміння. Одначе раз її розпочалось, треба й якось закінчити, бодай кількома формулами. Трудність у тому, котрі саме формули тут вибрати, і як їх представити. Подумаймо! Може це найкраще буде завернути до того, з чого статейка розпочалася, себто до левантійсько-візантійської несвідомости часу, іманентної неточности?

VI.

Неточність у додержуванні годин, легковаження часу свойого й чужого, звичайна всім східним народам, є одною з проявів недостачі внутрішньої моральної дисципліни, тобто невміння й нехотіння приневолювати себе самого пильнувати годину. Це непільнування внутрішньої дисципліни — одна з підставових признак і проявів східної візантійської формації. Інша, спорідненна признака: надмірне піхування чуттєвих, емоціонально-естетичних елементів душі.

Коли для латинця (як у старинного римського правника) чорне є чорним, біле білим, злочин злочином, гріх гріхом, година годиною — все те раз на все означене законом, ясно й недвозначно означене; і всяке можне нарушення цього закона — тимсамим уже є гріхом, злом і вимагає відплати,

М. ВОЗНЯК

З 1848 РОКУ.

(Жмуток настроїв і фактів із рукописного матеріялу.)

В 1928 р. минає 80 літ від часу, памятного під неодним оглядом. Це 1848 р. із скасуванням панщини, появою першого українського часопису в Галицькій Україні п. н. „Зоря Галицка", завязанням „Головної Ради Руської" з філіями по провінціональних округах, першим освітнім конгресом під шумною назвою зізду сотки „руських учених", що на ньому засновано перше освітнє товариство „Галицько-руську Матицю", заснуванням катедри української мови й літератури на львівському університеті, що її обняв Яків Головацький, вибором послів до державного законодатного тіла, висилкою українських делегатів на словянський зізд у Празі, спробою організації української національної гвардії, видвигненням справи поділу Галичини на два окремі краї, український і польський, першими прилюдними українськими драматичними виставами й таким іншим, що фаєрверково або соломяним огнем засвітило й загоріло в 1848 р., щоби швидко погаснути й дати місце тому холодові й тій реакції, що запанувала в Галичині в 50 рр. XIX. в.

Історія 1848 р. з українського становища ще не написана та й питання, як довго ще прийдеться ждати на неї, коли досі не оброблена навіть „Головна Рада Руська", що більше, навіть не відомо, де її протоколи! Для такої будучої історії подаю тут жмуток настроїв і фактів, вибраних із листів кількох наших людей до Антона Петрушевича, митрополичого капеляна в Унєві.

І так у листі архикатедрального вікарія Кирила Хоминського, висланім до Львова 21. лютого, стоїть, що коли Петрушевич приїде до Львова, довідається від о. Малиновського,

„jak to wczoraj odbyła się w Stauropigii sławna sessja literatów ruskich i protektorów literatury tejże w celu wydawania dziennika, która po kilkagodzinnej kłótni na niczem się skończyła, gdyż Zubrzycki oświadczył, iż redakcji dziennika w takim niestworzonym języku, jakiego ci panowie żądają, przyjąć nie może".

Денис Зубрицький, відомий історик, був русофілом, а від нього домагалися редагувати ґазету в нашій народній мові. Свій лист з 3. березня в цій справі до Петрушевича починав Зубрицький ось як:

„Zapewno wiadomo już Panu, że miłośnicy ojczystej naszej mowy zamyślili wydawać pismo perjodyczne rozmaitej treści językiem naszym Katolicko-Ruskim pod tytułem „Галицкая Пчела". Далі писав Зубрицький, що наклад мала дати Ставропігія, вичисляв співробітників, признавався, що він довго не хотів прийняти редакції часопису на себе, вимовляючися то тим, що „w dialekcie naszym mało co dotąd" писав, то старістю, але нарешті „na silne nalegania tak znakomitych prałatów, jako też sekretarza gubernialnego pana Chomińskiego" приобіцяв протягом півроку „trudnić się redakcją pierwszego małoruskiego pisma periodycznego". Попереднього дня внесли Ставропігія й редактор подання до губернатора в справі видавання часопису, з якої мала бути виключена політика й сварлива полеміка. Бажаючи погодити в мові своє русофільство з своїм аристократизмом, він придумував і окрему мову для часопису під своєю редакцією, волапікову мішанину з нашої народньої, церковної, російської й староруської мови, щось зближене до тієї мови, яка, запанувавши в галицьких виданнях під впливом Зубрицького та всіх тих (головно святоюрців), що підчинилися його авторитетові, довгі десятиліття спиняла культурний розвиток галицького відломка української нації.

Реферуючи квітневі події у Львові, повідомляв Хоминський, що у Великий Четвер увечері віддала делегація галицьких українців петицію губернаторові. Хоча підписувалися на ній усі, почавши від Яхимовича, Хоминський не надавав їй вартости, бо була „позднымъ Иваномъ" й „nadto w ogólnych ułożona wyrazach" не містила нічого такого, „coby się z dotychczasowego porządku rzeczy samo przez się nie rozumiało".

В листі з 18. травня питав Хоминський Петрушевича, чому вже раз не приїде до Львова, й виводив:

„Przecież nie jesteś tak zimnym politykiem ruskim, jako ja, który, mając radę narodową ruską pod bokiem (jeszcze się albowiem nie była z sali konsystorskiej do seminarium przeniosła), miasto żeby się pilnie przypatrywać wszelkim objawieniom życia ruskiego, na wieś do rodziców wyjeżdża i tam przez 10 dni bawi. Nie, zimnym nie jestem, bo tej ochłody potrzebowałem, widząc we Lwowie Rusinów rozmaitych, polskich, niemieckich, maloruskich (tak zwanych Ruthenen), prawdziwych zaś bardzo mało i to zapoznanych i okrzyczanych. — Nie rozpaczam jednak, bo myślę, że z Rusinów niemieckich kiedyś prawdziwi Rusini stać się mogą, a polscy Rusini (t. j. tacy, którzy język ruski za narzecze polskiego, ziemię zaś ruską jako część polskiej uważają) prawdziwemi stać się będą musieli".

Щоб потішити себе, читав тимчасом пильно чеські „Народні Новини", що їх доставляв йому Чех Якім. Посилаючи Петрушевичеві відозву й „dziennik ruski", се-б-то „Зорю Галицьку", писав про її редактора Павенцького та з приводу її напрямку ось що:

„Jest to człowiek, któren oprócz języka polskiego i cokolwiek ruskiego potocznego nic więcej nie umie. Naczelnikiem zaś wszystkich podobnych Rusinów jest ks. Żukowski, któren przeto jest oraz najwyższym zakonodawcą i twórcą języka ruskiego. I dla tego drukarni Stauropig. ani krok

[illegible] не важливість і свідомість міри є [illegible] осередком світогляду й моралі, — [illegible] для орієнтального візантійця осередком світогляду й етики є чуття. Значить: Милосердя, як база моралі; відрухи чуття й настрою, як міряло поведення; естетичні [illegible] як мотива діла.

[illegible] і почуття міри: дух, дисципліна [illegible] латинського християнства, [illegible] формації, римської дисципліни.

[illegible] моральна самоконтроля, постійна [illegible]: Дух протестантизму, передусім в англійської формації народних [illegible] англо-американської покроя.

[illegible] Розлив чуттєвости, нічим не обмеженої, [illegible] вилявах і висловах: дух християнського Сходу, [illegible]. Значить: легковаження дисципліни, в цьому й дисципліни [illegible] зовнішньої міри, — в цьому й міри суму, [illegible] у попорожених плачах, міри покори [illegible] вищими (невідомі латинцеві чолобитні поклони в Церкві й на Дворі). Значить далі: [illegible] вагання супроти того, чи злочин — справді злочин, гріх справді гріх... „Постичні" й прегарні переконані [illegible], роздираючі серце співи... Наверх — в доброму й злому напрямі: нікому на нікого не можна чволити на певне... Геройські акти милосердя або звироднілі жорстокости... Неточність, непевність що: до словности й правдомовности: все-ж „обіцяє", все-ж — погорди достойна дисципліна... „Нічого!" — і фаталізм... і так далі...

VII.

Майже все, до чиста все, чим — за [illegible] й німецькими обсерваторами — п. Донцов описав свої книжки й статті про Московщину, все те відноситься, на жаль, до всього візантійського світа. Ніхто [illegible] дуже не похожий на розпереженого „русского", що „широко" гуляє й „катає", як дозволяє йому простором, расою і мовою [illegible] рідний духово-моральною формацією болгарин — румунський. І так далі. Sapienti sat?

Для західника, латинця вони однаково не мають внутрішнього стриму й внутрішньої міри, і тежсами вони йому однакове „варвари".

Те саме, або ще трохи гірше, вони є для англо-саксонця, якого релігія від найранішого дитячого віку навчає безупинно контролювати себе самого і не показувати на зверх своїх почувань, вибаганок і пристрастей.

А ми галичани? Ми стоїмо одною ногою тут, одною там. Раз перехиляємося більше сюди, раз туди. Чуттєвість і розгуканість звичайно більше примавчиві ніж законовірність, дисципліна, стриманність. Ми вочинні (ще!) від росіян, румунів, сербів, але чи не довго? Чар візантійства є безперечний і могучий, і важко йому опиратися. А все таки треба! В інтересі нашім, дітей наших і родин наших, в інтересі успіху нашої боротьби за визволення, в найкраще зрозумілому інтересі будучої Соборної України, одної й неподільної — треба нетільки зберігти наші західницькі елементи світогляду й моралі, а ще й свідомо й досліджено плекати нашу латинську формацію.

Бо з розлилою, неточною, чуттєвою формацією візантійськими громадянствам важко-преважко нетільки поконати західного противника в новітних суворих і точних стратегічних і тактичних змаганнях, а й може ще важче призборотися до духа продукції нової, індустріяльної епохи.

Sapienti sat? Бо докладніше говорити про все те — тут не місце і не пора.

М. ГАЛУЩИНСЬКИЙ.

НА РОЗДОРІЖЖІ.

Хто тільки вагально обзнайомлений в теперішнім освітнім рухом, бачить, як речники й представники освітньої праці серед дорослого населення ведуть тяжку боротьбу за те, що має бути змістом освітньої роботи. Показується, що найбільше крикливі вивіски переїдаються і після певних хвилевих блискучих успіхів, поворотна хвиля полишає руїну, пусті місця, але й дальше незаспокоєне бажання. І ніщо не валють зусилля освітніх „підприємців" (бо й такі є), ніщо не вдіє навіть накинена урядовими сферами готова організаційна форма з готовим „наказним" змістом.

Та коли можна говорити й переводити певне порівнання між освітнім рухом у світі та у нас, то й в малому нашому мікрокосмі можемо побачити певні розбіжні змагання, котрі прибирають місцями більші, а декуди менші розміри.

Істотні риси цих змагань є випливом політичного зріжничковання, яке повстає серед нашого громадянства. І замісць того, щоби освіта щойно впливала та управильнювала політичне життя, його просвічувала, надавала йому життєздатні форми, то в нас діється навпаки. Дуже а дуже непросвічене політиканство хоче витиснути своє тавро на всі прояви народнього життя. Та замісць вести те життя до тривкіших і сильніших форм, його розкладає, викривлює, дезорієнтує та полишає після себе руїну замісць творчости, зневіру замісць захоплення.

Цим нездоровим явищем діткнене також просвітне життя у позашкільній ділянці. В останніх часах доводиться нам чути з певних кол поклик за „клясовою освітою", котра має стати протизасобом проти „панської", „буржуазної," чи там „дрібноміщанської" освіти.

Колиб ми навіть приняли як факт, що в нас дійсно є великі клясові ріжниці, і що в нас є підклад для клясової боротьби, то й тоді ще слід було би розглянути питання: що важніше для нас у такому стані і таких умовах, в яких живемо, чи клясове освідомлення для ведення клясової боротьби, чи національне освідомлення для збереження нації, для двигнення її на певний культурний щабель? А коли таких клясових ріжниць не має майже зовсім, коли на ділі є одна-однісінька кляса — кляса селянська, визискувана й гнетена соціяльно тому, що вона є національно відмінна від пануючої нації і всіх кляс серед неї, тоді немає навіть оправдання якнебудь клясово-політична боротьба внутрі нації. Політичну боротьбу треба спрямувати на зовсім інший фронт, а з усіх шарів нації мусить повстати одна боєва лава, яка не сміє розпастись так довго, доки не буде забезпечена можність повного національного життя у всіх модерних формах такого істнування. І тому нераз дивно стає, коли від політичних провідників ріжних угруповань можна почути вислови, сказані в „добрій вірі" (так бодай здається), що назверх творім один фронт, але внутрі ведім далі боротьбу.

Значить, вони відчувають повну безосновність своїх виступів. Значить, що така нерозбірчива боротьба, яка під цю пору ведеться, є тільки потребою провідників для їхніх особистих цілей, а не диктована потребою тих, від імени яких боротьба ведеться.

Перекинення тої ж боротьби на освітньо-культурну ділянку, це вже не тільки незрозуміла річ, але й каригідна, коли не злочинна.

Саме сьогодні в культурних народів, що мають власні держави, йде освітна робота в одинокому напрямі, щоби кожна людська одиниця пізнавала себе в своїй особистій долі як член народу, бо кожна людська одиниця несе на собі і в собі цілу долю свойого народу, несе ганьбу й честь, терпіння і спасення усіх. Саме освітня робота має в народі виконати високе завдання того чинника, що наближує поодинокі кляси народу до себе, що каже їм взаїмно довідуватись про власні умови життя, про потреби, обовязки й права. І саме пізнавання таких противенств веде до заплілнення дальшого розвитку того організму, що називається нацією, народом. Саме освітні робітники мусять мати на увазі, щоби перемагати виключну клясову свідомість, і показувати як вводити духове й душевне життя в річище всіх кляс цілого народу.

Кожний культурний нарід бачить велику небезпеку виключно клясової свідомости а ще більше клясової боротьби. І тому з усіх боків чути гасло, щоби *народ творився і ставав єдністю*. Одиниця може освічувати себе тільки й єдино як член свідомої себе народности. Духові завдання народу у тому, щоби визнатися у кожночасному своєму положенню та навчитися розуміти й виконувати все те, що потрібне щоби себе утримати як нарід.

Щойно на такому ґрунті можливий розвиток народу. На такому ґрунті можливе поладнання клясових ріжниць із становища взаємин *людини до людини*, від серця до серця. А тимчасом замісць праці в такім напрямку в нас речники клясової боротьби дивляться на кожну одиницю, хоч би яку характерну й ідейну, тільки в освітленні поняття, в освітленні фрази та гасла. Цей стан відбивається дуже болюче у приватному і громадянському житті.

З таким станом і того рода течіями треба покінчити. Всю силу й енергію слід ужити на творення народу, поглиблювання його національної свідомости, а не на штучне підкреслювану клясову ріжницю, яка коли й істнує, то тільки у відношенні до інших націй, а не внутрі народу. Тим більше потрібне рішуче покінчення, що думка клясової боротьби прибирає з кожним днем виразніше інтернаціональне обличчя.

Одначе щоби не дати приводу до певних непорозумінь, то єднання в народі можливе тільки *за виключенням всього, що низьке, нікчемне, рабське й продажне*. Нехай би навіть це були люде, близькі нам станово й клясово, як довго вони є носіями розкладу й деморалізації, з ними треба покінчити, їх треба викинути поза борт нації.

А покищо ми на роздоріжжі! Кинені привабливі гасла, хоч як для нас неприємні, находять послух тільки тому, що вони модні, що во-

---

nie odstępuje, aby mu jaki Moskal prawopisu i języka jego nie popsuł".

В 1848 р. написав Петрушевич брошуру „Słów kilka napisanych w obronie ruskiej narodowości. Lwów, gród Rusi Austryackiej". — (стор. 56). Для генези Петрушевичевої брошури маємо такий інтересний лист Михайла Малиновського з 30. травня (з технічних оглядів правопис модернізується):

„Наша руска народна рада во Львові урядила (sic, урядила) просити Вас, абысьте написали бодай коротеньку історію Галиції по руски для обученія русинів. Велика была бы то прислуга для свого народа вітворити чму очи і показати — вітсніватн діла что зрадков і так не мало очучити дух руский і показати напротив Поляков біснуючихся, що Галиція наша руска земля, наша хата. Рада руска надієся, що Вы посвятите труд ваш до сего діла, і очікує с нетерпеливостію того діла, котре в школах наших приймется. Ідет до того, аби воскресити духа руского, а де бы Вы не хотіли причинитеся до так святой справи? І кто як не вы може нам сказати діяніе нашого народа? Вся наша надія сложена в руки ваші. Возміт за перо, і не медліт, а Бог поблагословит труду вашему як за нашими сердечными молитвами!

„Вчера говорилем о Вас губернаторови, котрий ся мене вишитувал, чи мы можем знайти меже своіми добрих знаців і знака і словесности і історії нашої руской, і котрий детерминано очікує, аби кто написал історичную аполоґію за руский народ в Галиції, котрий коли хоче бути на світі, потамен духо живен в собі очутити, не зва-жаюче на тисячні заковн. От видите, яка надія руска на вас!"

Далі бажав Малиновський, щоб Петрушевич бодай на день приїхав до Львова, щоб поговорити про важні предмети, порадитися його та його словами „укріпити духа". Повідомляючи, що „всюди завязуются наші ради, двигаемся і народ руский пробуджуєся", прохав відписати „на велику радость нашу".

Петрушевич, видко, взявся негайно до праці, не за історію Галичини в нашій мові, а за річ, яку піддав губернатор, і 12. липня розпочинав Йосафат Кобринський свій лист до Петрушевича такими словами:

„Из рук до рук ходит у нас твоя отвѣтъ врагамъ на бестыдныя ихъ предложенія в Байратѣ, которыи нам посланъ в рукописи питомцемъ Семинаріи Львовской".

Сподівався, що твір Петрушевича добре розходитиметься.

„Зоря Галицька" мала зразу державну підмогу, як про це довідуємося з письма Голуховського, висланого до митрополичої консисторії 10. серпня (ч. 11190). Його відпис переслав Хоминський Петрушевичеві. Письмо писане по німецьки. Ось воно в перекладі на нашу мову:

„Коли краєва президія взяла значною сумою участь у передплаті на часопис „Зоря Галицька", малося головно на оці ту ціль, щоб через це дати грамотним Українцям (Русинам) засіб освідомити громади про важніші події в наклонувати їх до спокою в ладу, а головно до респектування чужої власности, а саме відтців. Та [illegible] як редакція названого часопису не зовсім звертає увагу на національність і, протиставляючи її польській, ще більше оживлює недовіра українців і не хотячи може стати дуже легко причиною в найвищій мірі гідних пожалування конфліктів.

Тому позволяю собі непокоїти високопреподобну Консисторію проханням вплинути на редакцію часопису, щоб вона поставила собі поперед усього завданням перестерегти громади, по становища моралі, перед насильним захоплюванням дідичівської власности, й поважно напоминати їх, щоб вони точно й охоче слухали приказів своєї влади, а головно свого настановленого окружного уряду, а зокрема щоб переміняли божим і людським законам противну фальшиву думку, що в Східній Галичині поміщик, що не є Українцем, є тільки злодієм, тільки терпимим. Взагалі було-б доброділйством для люду, коли редакція часопису поставила-б собі завданням освідомлювати в ньому більше моральне почування ніж зазнайомлювати його в політикою, якої він на своєму теперішньому рівнені освіти не в силі зрозуміти так, як треба".

В своєму наближчому листі до Петрушевича Хоминський припускав, що йому певно вже відомо, „якъ поставленіемъ Г. Залеского въ Губернаторы цѣлой Галиціи надѣя здѣшнихъ Русскихъ на особную рускую губернію уничтожена или по крайней мѣрѣ во сомнѣніе проведена есть, що есть причиною великого и справедливого негодования такъ Рады руской, як всѣхъ Русскихъ вообще". От кого найшов у Галичині Хоминський „14 Августа 1848". Тому після цього не дивні такі слова Хоминського в листі з 7. жовтня до Петрушевича:

„Совершенно дѣлю твои горевания надъ неистовымъ починаніемъ нашихъ Малоруссомановъ. Но Малорусоманія теперъ господствуетъ. Ею заряжена наша народна рада, наши посланцѣ въ Вѣдню, якъ увидишь зъ приложенной предплаты на Енеиду Котляревского. Но що еще хуже, не терпить она жадного (sic) противленія, и кождого, который с составѣ нашего языка иного есть мнѣнія, называе заразъ Псевдо-Русиномъ измѣнникомъ и Богъ знае чѣмъ.

Щось подібне трапилось і йому, коли взяв в оборону Вагилевича перед поголоскою, що він за 600 зол. плати запродав свою народність.

Тут-же повідомляв Хоминський, що подався на військового капелана до полку, що стояв на Угорщині. Хотів прогулятися по світі й вернутися за рік або два, „колы въ насъ и атмосфера троху очиститься, и партіи точнѣе опредѣлятся". Одначе не судилося Хоминському вернутися до Галичини, коли вона „опреділилася" по авторитету Зубрицького. „Зоря Галицька" за 1850 р. в ч. 8 принесла звістку, що він безслідно згинув у Семигороді по скінченому повстанні, а може й убив його якийсь опришок, бо в його помешканні лишилися всі його речі й грошей до 400 зол.

Наразі перелягу зав [illegible] табор Хоминського, але противний, куди належав і Лев Трешковський, що в листі з 27. жовтня [illegible] Петрушевича: „[illegible]

…творять ґрунт для певної емоції, …дають змогу виявити невдово…ння, протест у найменше небез…чній формі, бо проти таких-же са…х членів народу і то тільки тому, …ці інші вимагають, щоби ставити …льно-національний інтерес не …льки вище особистого, але й вище …ційного.

Одначе коли погодимося у тому, що освітнє життя може правильно й з користю розвиватися на національному ґрунті, тоді ми повинні найти стільки моральних і матеріяльних засобів, щоби цій течії, цій провідній ідеї допомогти до перевагн а саме для добра й розвитку власного українського народу.

…цький.

…часна хліборобська продукція.

…й український просвітно-економічний конгрес у Львові, відбутий 1. і 2. …1909 р., підкреслив в рефератах …Глодзінського і о. Т. Войнаровського пекучу потребу докладно означити …тодішні аграрні відносини і пробував …яти розумний плян дальшої еконо…ї і передусім хліборобської праці в …чині.

…д того часу пройшло важких 19 літ із …вою війною на українських землях …шою національною та соціяльною ре…вою.

…інилися умови нашої господарської …і. Хліборобська західно-українська …рація „Сільський Господар" і захід…раїнська хліборобська кооперація, …зана в „Ревізійнім Союзі Українських Кооператив" простілкують ці нові …та устелюють і здійснюють новий …раці на поширеній території своєї …ної діяльности. Цей плян і його ре… відомі нашому громадянству з ви…з них обидвох установ, із окре…ікацій їх голови, інж. Ю. Павли…о[2]), та органів інших хлібороб…рганізацій і видавництв („Сіль…т" і др.).

…ей пляну і його дотеперішні успі…ти, освітлити і ще раз провірити, …сь ось-тут кількома словами пе… загального відома думку про …ілію хліборобської продукції …ерішній стан у світі і передусім …

…ослабила хліборобство не тільки …ських землях, але в цілій Европі. …ійною Европа була банкиром та …вцем світу, не його хлібороб…середком. По війні зменшилася в …площина управної ріллі та її видат…онизилась інтензивність цілої хлі…кої праці. Що торкається збіжевої …рки, світова продукція пшениці за…а в літах 1922-25 майже ту саму …му управну площину і цю саму ви…ь, що в роках 1909-13 (кругло 105 …в гектарів і міліярд м. сотн.); одна…

…ерший український просв.-екон. кон… пропамятна книга, Львів 1910, ст. …126.

…В обороні рідної землі, Львів 1925, …1.

Европа імпортувала щорічно в останніх роках перед війною кругло 79 міліонів сотнарів пшениці, а в роках 1924-25 цей імпорт дійшов до 147 міліонів сотн. Перед війною Европа експортувала жито[3] — по війні, в літах 1922-23 европейський імпорт жита дійшов до майже 9 міліонів сотн.; в двох дальших роках зріс до поверх 11 міліонів сотнарів річно. Тільки бараболя, добрий засіб плодозміну, але найгірший засіб людської поживи, постійно зростає в Европі і в 1925 р. (включно з Радянським Союзом) перевищила на 29 проц. передвоєнну продукцію.

Занепад европейської повоєнної збіжевої продукції ратує рівночасний зріст цеї продукції в Америці. Наприклад: продукція пшениці зросла в Канаді в літах 1923-5 із передвоєнних 54 міл. сотнарів на 104 міл. сотнарів, в півн. амер. союзі з 188 міл. сотн. до 211 міл. сотн., в Аргентині з 40 на 57 міл сотн. Прохарчування світа запевнене, одначе із цим застереженням, що 1) збідніла повоєнна Европа не має своїх грошей на закупи збіжа, мяса і товщів в Америці і що 2) американське хліборобство, сильно розбудоване задля знаменитої воєнної конюнктури, переживає задля цего якраз тепер дуже гостру крізу[4]).

Щоби ясніше уявити собі хід повоєнної хліборобської продукції і культури та їх теперішній стан в Европі, подам на основі цінної студії Шавлєвського[5]) образ цих справ в важніших европейських державах.

Англія, держава промислова з 12 проц. рільничого населення, ще нині має февдальну рільничу структуру. Більша земельна власність посідає там 4/5 землі в володінні 7 тисяч власників. Домінуючим типом англ. хліборобства є аренда. Промисл так пригноблює англ. хліборобство, що воно працює екстензивно. Чимраз більша площа служить ловецтву і годівлі худоби (овец…). Підчас війни і зараз по війні управа пшениці (единого хлібного зерна) зросла в Англії від поверх 750 тис. гект. в роках 1909-13 до 837 тис. гект. упр. площі в 1922 р., однак вже в 1925 р. під пшеницею осталось тільки 637 тис. гектарів. Англійське хліборобство (з Валією, Шкоцією та Ірляндією) прохарчовує тепер своє населення залеви на протязі 3 місяців. Ця ситуація і важкі загально-господарські відносини в цілій Европі викликали в останнім часі і в Англії сильну акцію в напрямку допомоги хліборобству і навіть в напрямку перебудови англ. аграрної структури. Ліберали заявляються від 1925 року за націоналізацією ріллі, себто за віданням удержавленої ріллі хліборобам у формі вічної аренди без права продажі; соціялістична робітнича партія оголосила в 1926 р. свій проект впалаєнення більшої зем. власности (з викупом) на річ держави, щоби потім цю землю виарендувати хліборобам при рівночаснім зорганізуванні державного збуту хліборобських продуктів; консервативна-ж партія склоняється до введення цлової охорони для англ. хліборобської продукції і — будучи при владі — підтримує рільництво кредитами, особливими допомогами для дрібних посесорів і хлібор. кооператив і т. п., мотивуючи своє протиставлення негайній зміні цілої аграрної структури недостачею по…ібних грошевих засобів в державній скарбниці.

Німеччина має 35 проц. хліборобського населення, однак господарська політика цеї держави вже перед війною дуже дбала про своє хліборобство, підпомагаючи його всіма засобами науки і митовим захистом. Всеж таки і передвоєнна збіжева продукція Німеччини заспокоювала тільки в 60 проц. внутрішнє запотребування. В 1922 р. видайність хлібних збіж з гектара поменшилася на 30 проц. в порівнанні з 1913 р.! Девалюація марки вдержала одначе імпорт чужого збіжа, хліборобство ожило. Пізніша стабілізація валюти обмежила закупи харчів населенням при рівночасній сильній конкуренції чужого збіжа, гострій розбіжности між цінами за промисловий товар і хліборобські продукти в користь перших і при високих податках та данинах. На протязі 3 літ по стабілізації валюти німецьке хліборобство попало в дорогі короткоречинцеві довги і дійшло до 50 проц. свого передвоєнного задовження. Держава стає тоді всіми силами ратувати своє хліборобство. Оживає довгоречинцевий кредит (при допомозі амер. капіталу), ціни збіжа стабілізує особлива „Getreidehandelsgesellschaft", від серпня 1925 р. зявляється і чимраз більше загострюється аграрний цловий протекціонізм, нарешті держава забезпечує німецького робітника більшим хліборобським варстатам, переводячи там для него поміркованy земельну реформу (робітничі осади на півгект. парцелях) і т. п. Піклування держави про самовистарчальність та рентовність свого хліборобства вже дало такий вислід, що напр. пересічна видатність 1 гект. пшениці зросла з 16.9 сотн. в 1922-3 р. до 18.6 сотн. в 1924 і 1925 рр., причім площа засівів пшеницею зросла рівночасно з 1.374 тис. гект. на 1.552 тис. гект. Всеж таки ще й нині німецьке хліборобство заспокоює лиш 70 проц. внутрішнього апровізаційного запотребування.

Енергічно відбудовує своє знищене війною хліборобство **Франція**. В 1925 р. збіжева продукція Франції вже перейшла ресічні передвоєнні досягнення. В **Італії** зорганізував Мусоліні в 1925 р. відому „la battaglia del grano". Хліборобську продукцію підсилюється там багатьома рухомими катедрами хліборобських дослідних станцій, механізацією праці, селекційними станціями, кредитами, меліораціями, нагородами і відповідною митною політикою. Це дало значні успіхи. Всеж таки про апровізаційну, навіть релятивну, самовистарчальність Італії покищо ще не може бути й мови. В **Румунії**, сильно знищеній війною, переведено видатну земельну реформу; всеж таки — по части покищо навіть задля цего — рум. хліборобство тимчасом підупало. В роках 1909-13 Румунія (без Бесарабії) експортувала кругло 15 міл. сотн. збіжа й муки. В літах 1922-23 цей експорт (з Бесарабією) виносив кругло тільки 1 міліон метр. сотнарів.

В Радянськім Союзі відбудовується хліборобську продукцію по глибокій перебудові тамошньої аграрної структури. Тач перейшла серед революції до селянських хліборобських рук більша земельна власність, оцінювана на 5 міліярдів рублів в золоті. Однак недостача капіталу і ремаменту, непомірна ціна фабрикатів і госп. приладдя, комуністична засада про право держави на цілу надвишку хліб. продукції понад означені споживчі норми, доводили хліборобську продукцію до катастроф і тепер ще сильно задержують відбудову хліборобства в Рад. Союзі — навіть у формі ярко екстензивної господарки. З відомих причин Рад. Союз мусить експортувати збіже та сирівці. До війни участь Росії у всесвітньому експорті земплодів перевищувала 30 проц. Від 1923 р. пересічно експорту збіжа з Рад. Союзу не перевищує 20 проц. передвоєнного стану. Цей бувший европейський шпихлір збіжа перестав ним бути і мабуть не скоро ним буде. Часть хліборобства в цілім експорті держави впала на території Рад. Союзу з передвоєнних 79 проц. до 40 проц. в роках 1924-25. (Цілий торговельний оборот Р. С. з закордоном дійшов в цих роках до висоти 25 проц. передвоєнного обороту). Всеж таки і в цій ярко хліборобській країні з 85 проц. хліб. населення — культура і продукція хліборобська розвиваються, з природи річи навіть скорше й лекше ніж місцевий промисл.

Польща менше хліборобська від Рад. Союзу, бо має тільки 65 проц. хліборобського населення, — і менше промислова від Німеччини. Хліборобська справа в Польщі, її повоєнний хід і теперішній стан, нам найкраще відомі. Тому обмежуюся тільки до пригадки, що тутешнє хліборобство осталося без оборотового капіталу, по 1924 р. попало в короткоречинцеві господарські довги, що зорганізування довгоречинцевого кредиту покищо не має виглядів, що площа засіву є тут ще й тепер на 5 проц. менша від передвоєнної, — передусім менше має тепер Польща пшениці, зате більше бараболі, — в цілій Польщі є карловатих (до 2 га) і несамовистарчальних (до 5 га) господарств 65 проц. (на зах.-україн. землях під Польщею аж 80 проц., що є унікатом в цілій Европі!), — що по війні майже щезла тут сильна передвоєнна еміграція хліб. населення, що переводжена аграрна реформа може заспокоїти навіть на польській етнографічній території голод землі тільки природного приросту хліборобського населення та що пересічно Польща не має збіжа на експорт. Всеж таки активність торг. біляпсу в 1926 р. піддержувала хліборобська продукція більше ніж преміований експорт промислових фабрикатів. Не диво, що з весною 1927 р. зявилися на ринках Польщі збіже й мука… з Радянського Союзу. Всеж таки і в Польщі державна політика звертає в останнім часі чимраз більше уваги на інтереси хліборобської продукції — (очевидно маючи при цім на увазі передусім більші господарства і національно-польські) — і це дає вже певні видимі і відомі успіхи. Розвиток хліборобства і цілого господарства в Радянськім Союзі чимраз сильніше загрожуватиме хліборобській продукції Польщі. Дешево випродукована укр. пшениця — передусім.

Коли одним поглядом щераз глянемо на цей подрібний нарис умов хліборобства в ріжних европейських державах, побачимо, що по повоєнним переході ролі світового банкира й фабриканта від Европи до Америки, **Европа чимраз-то сильніше починає піклуватися сво… хліборобством.** Перелюднення, недобір апровізаційних засобів, фінансова неспроможність фінансувати імпорт а часто також конечність збувати свою промислову продукцію переважно на внутрішнім ринку — усе те головні причини цего воєнного і повоєнного звороту Европи до хліборобства. Ось чому Европа примусово вже розпарцелювала (поза СРСР) кругло 8 мід. гектарів і навіть в Англії думає про радикальну перебудову рільничої структури та всюди, де і як може, інтензифікує хліборобську працю. На цім шляху Европа в… дещо осягнула, але думаючи про будуч…цу треба мати на увазі, що

1) дальший похід Европи в цім напр… ще мусить перемогти дуже важкі безу…ні перешкоди, передусім: **найже зага… недостачу хліборобського** (довгоречи…вого) **кредиту** (на це проєктується Міжродній Кредитовий Інститут під патр…том Міжнар. Рільничого Інституту), **хитку політику цін, — хору аграрну ст…туру в богатьох державах** — і перед… **конкуренцію** дешево, на релятивно с… почві і змеханізовано працюючого **аме…канського хліборобства; —**

2) що до всего того треба величезних капіталів та що ці капітали опинилися по війні передусім в Америці (Войтінськ… вираховує, що маєток Англії, Фра… Бельгії, Італії, Німеччини і Австрії рі… ся в 1919 р. квоті 255 міліярдів долар… самих Злучених Держав Америки 265 … ліярдів долярів!)[6])

і 3) що переживаюче тяжку крізу американське хліборобство вже збірається організувати державними засобами експорт своїх продуктів по дюмпінгових цінах (Mae Nary Ha'gen Bill з лютого 1927 р.), то знову сильно старається стабілізувати ціни передусім … експортову пшеницю шляхом приватної торг. організації. Вже твориться в Вінніпеґу світовий (передусім американський) трест для зваьоризування пшениці.

Цей останній момент нарешті … приневолював би Европу тим сильн… дбати про власну хліборобську продукцію, — одних всеж таки … це не … … нам дальший хід Европи на цій … …ві — не знати ще як далекій — господарській стежці.

[1]) …ерший український просв.-екон. кон… пропамятна книга, Львів 1910, ст. 126.

[2]) В обороні рідної землі, Львів 1925, …1.

[4]) Herman Levy: Der Weltmarkt 1913 und heute.

[5]) Polska na tle gospodarki światowej 1927, стор. 432.

[6]) Woytinsky: Die Welt in Zahlen, Berlin 1927.

…е на часѣ би виробити великій …мат под назвою Богдан Хмель…кій". Прохав звісток із славного …киття великого гетьманя — за…гуючи Петрушевича до діла, …ачував, що як би такая книжочка …сторическа Богдана могла вій…о би її дуже розкупили, бо е на …м часѣ".

…інчу ці рядки на підставі …понденції з Антоном Петру…ем, що зберігається в бібліо…Народнього Дому, малюнком …ла Малиновського подій …р. инакшого характеру в ли… Петрушевича:

…вно можемъ до себе прійти наслу… и видячи, що ся дѣяло и дѣє… …лжи, нерозуму и злосливости… Вже якъ знаете давно пригото…таньє польске выбухло теперь— …— работники, челядь, сту…робники, мужи и жены, юноши …щаны декотры поставили бари…ановали ратушъ, академію, ста…ръ, поскрывалися по домахъ, …и червоны фаны — хоть мѣща…смышляющи бѣлу выставляли — …собѣ зачепку, напастуючи ка… — и далѣ польскимъ нерозу… войско, надѣючися на Deutsch …егиментъ — але пусто — тія, а …тадеры на нихъ — Гартмакъ не …ували въ резервѣ—канонада бомба…кетами и картачами. Зъ Высокого …тъ Арцибискупа бомбы и ракеты, …рватора и Комендерующого также коло барикадъ — гарматны кулѣ и картачи — все тое въ четверъ ½10—½1. О ½1 до 11 год. спочинокъ — конецъ конщемъ 50 воиновъ — коло 300 поляковъ и …ъ міра убито! А що покалѣчено— поляки, чуемъ, раненыхъ и убитыхъ въ канали кидали. Ратушъ и вежа отъ ныхъ подпалена — а отъ ракетовъ старый театръ — академія со всѣми кабинетами и библіотекою и обочными домами сгорѣли и ще догорають, бо неможна гасити, и поляки сикавки попсували! Всюда знищеный Іерусалимъ! Понадъ Орменского Арцибискупа летѣли бомбы и ракеты, наробивше много школы и перестрашивши старця. Въ ночи о 11 год. зъ середы на четверъ хотѣли поляки **св. Юръ опанувати, але войско прогнало ихъ**, и удалося войску все до мѣста согнати на купочку, де лишину перуцъ трѣсъ. Польского орла невидати! Въ Академіи въ псевницяхъ ще двѣ компаніи голіи замкнулися — незнати, що тамъ съ ними — надъ ихъ головами огонь. Право дорадзне — рады розвязаны — и наша, часописьма стрымана и Зоря, Kriegszustand — вышукують по домахъ — эмиграція за границю — броню складають — Павлицкій, Зубрицкій и вси Русины здоровы — и жіють! Отже то видно, кто приготовлялъ рѣзню и розбой! Але на насъ Русиновъ, Поляки всю вину складаютъ!

„Но потому лѣпше напишу, бо не маю ще вѣдомости, не выходжу и не приходять, бо зъ вѣкомъ пукають. М. Малиновскій.

М. КОРДУБА.

Враження з поїздки до Київа.

В Квітчиній комедії „Шельменко-деньщик“ виведений тип Тимофія Кіндратовича Лопуньковського, котрий кожну свою замітку починає словами: „Когда я в 82 году вояжировал из Чернигова в Воронеж“. Хоча віддаль зі Львова до Київа навіть дещо менша чим з Чернигова до Вороніжа і хоча техніка подорожування стоїть тепер значно вище чим сто літ тому назад, всеж таки подорож зі Львова до Київа вважається тепер куди більшою сензацією чим „вояжировка из Чернигова в Воронеж в 82 году“, коли то ще треба було їздити підводами або й балагулами. Таку силу мають нові, проведені після світової війни кордони, такі непереможні трудності звязані з добуттям пашпортів і всякого рода дозволів, що від часу усталення польської влади у нас та радянської на Придніпрянщині досі тільки пятьом українським громадянам з Галичини вдалося перебратися через границний надзбручанський мур і власними очима заглянути, що там по тамтім боці діється. Але їхні звідомлення, подані у нашій пресі, не зовсім вдоволили читачів. Акад. Студинському закидають надто великий оптимізм, директор Макарушка — кажуть — роздивляв все крізь чорні окуляри, директор Свєнціцький поза музеями та іконами не бачив світа Божого, а його подруга і д-р Філярет Колесса досі взагалі не подали в пресі звідомлень зі своїх поїздок. Тому не думаю, щоби мені грозила небезпека попасти у комічну ролю Тимофія Кіндратовича, коли у відповідь на запрошення редакції „Діла“, прислати якийсь причинок до святочного числа, поділюся з читачами враженнями з недавно відбутої поїздки до Київа.

Безпосередньою причиною до цеї незвичайної подорожі була делеґація, котрою наділило мене Наукове Товариство ім. Шевченка на поминки влаштовані Історичною Секцією Укр. Академії Наук з нагоди двацятьліття смерти відомого історика Володимира Антоновича. Сі поминки відсвятковано в неділю 5-го березня. Вони складалися зі святочної академії, виставки і обіду. Академія відбулася у величезній салі-читальні Всенародньої Бібліотеки України, котру вщерть виповнила публика та терпеливо через три години вислухувала рефератів про діяльність покійного вченого. Звідомлення про зміст цих рефератів було вже перед кількома днями подане в „Ділі“ за київською „Пролетарською Правдою“. Після академії частина публики перейшла до новопридбаного будинку Історичної Секції при вул. Короленка ч. 35, де акад. М. Грушевський короткою промовою відкрив виставку памяток по Вол. Антоновичу. Тут виставлено в першу чергу рукописи ученого: шкільні вправи, роботи з гімназійних та студентських часів, черновики з матеріялів та наукових праць, листи, матеріяли і т. ін.; відтак карткову збірку зібраних ним матеріялів до історично-географічного словаря українських земель; дальше шкільні свідоцтва, похвальні та почесні грамоти, диплоьми з російських і заграничних наукових товариств, котрі покійник отримав; вкінці фотографії ученого від наймолодших літ, фотографії членів найближчої рідні та близьких приятелів-співробітників і врешті інші предмети, що мали звязок з особою великого історика. Опроваджувала по виставці і давала пояснення вдова по ученім, п-ні Мельник-Антоновичева. На обіді, влаштованім Історичною Секцією, зібралися найвизначніші члени київської української громади і в тосту переходжу до загальних вражінь. Культуральні досягнення за останні часи. Загальну увагу звернув тост Олени Пчілки в честь українського жіноцтва Західної України за невсипущу організаційну працю.

Полишаю на боці опис подорожі туди і назад та огляд ріжних наукових установ, котрі за пять днів побуту поспів оглянути у Київі (перший цікаві найдуть у статтях акад. Студинського, другий — у звідомленні дир. Свєнціцького) і переходжу до загальних вражінь. Кажу виразно до загальних вражінь, бо зовсім не претендую на всебічне змалювання положення, в якім тепер находиться Радянська Україна; до дослідів цього питання я не мав ні часу ані спромоги.

Почавши від українізації, чи там відмосковлення, бо цею справою і я сам дуже цікавився і за цим найбільше мене допитувалися львівські знакомі, коли вернув з подорожі. Так от скажу просто: відмосковлення є, воно само кидається у вічі, особливо тим, що бували в Наддніпрянщині за передвоєнних часів. Про це може кожний невірний Тома переконатися хочби в самім Львові. Доволі зайти на вул. Набєляка ч. 27 до радянського консуляту, там побачить він написи та орієнтаційні вказівки лише у двох мовах: українській та польській, на стінах ждальні поруч портрету Леніна портрет Шевченка прибраний вишиваним ручником і портрет Франка. Коли я заходив там за паспортовою візою, консуля не було (д. Кириченка відкликали, його наслідник ще не приїхав), його заступав секретар, українізований великорос, і доволі гладко говорив з інтересентами по українськи. На першій стації за кордоном, в Шепетівці, (через Волочиська тепер не їздять, бо нема добрих получень) всі написи на залізничім двірци або в двох мовах, українській (на першім місці) і російській, або лише в українській; над будинком, де переводять ревізію клунків, напись великими буквами: Митниця. Так само скрізь по дорозі до самого Київа. Київ на чужинця, котрий орієнтується по зверхному вигладові, тепер мусить робити враження суто українського міста. Написи на урядових будинках, таблиці з новими назвами вулиць, написи на трамваях, крамничні вивіски, вивіски лікарів, техніків і т. ін. в правила українські, лише деколи попри український находиться ще й російський текст. З давних російських написів остали хіба таблички зі старими назвами вулиць, щоби приїзжі, що привикли до тих старих назв та ще не знають нових могли орієнтуватися в місті. Розказували мені, що в Харкові істнує окрема комісія, що стежить за чистотою та поправністю української мови у написах та вивісках. В Київі такої комісії нема, тому поруч з усякими дуже вдатними назвами (прим. трамвайна стація там зветься **зупинка**) попадаються часом й варваризми та вульґаризми, як: **стаклянні вироби, гамазей** (згл. магазин), на голярнях скрізь написано: **перукар** (з рос. парикмахер), хоча в Київі, як і в нас, ніхто перук не носить.

Такий зверхний вигляд міста. Але мова розговірна на вулицях, в трамваях, кінах, театрах, урядах по давному російська. Тай годі було чого іншого сподіватися! Київ, як всі великі міста на території України, має населення у великій більшости неукраїнське, чуже, напливове. Перепись з 1924 р. виказує в Київі 18 прц. українців, 49 прц. руських, 32 прц. жидів і 6 прц. інших. Значить українці становлять тут мало що більше чим одну восьму частину населення, а й із цеї ... ... чимала часть вживає по старій привичці в розмові російської мови. Тут найбільш ярка націоналістична влада була би безсильна, бож мови не можна декретами накинути. Що протягом 250-ти літ обрусіло не дасться через одну ніч відмосковити та українізувати. Треба підождати поки старе обрусіле покоління вимре; молоде, виховане в українських школах, буде вже зовсім українське. Не даром Мойсей водив своїх жидів 40 літ по пустині; він дожидав, щоби вигинуло старе, здеморалізоване в Єгипті покоління і щойно нове, вирощене в його завіті, увійшло до обіцяної землі. Врештою вже й тепер замітний значний поступ в українізації маси населення. Я знаю Київ не від нині, бував там кількома наворотами у ріжні часи. Перш за все мушу зазначити, що тепер поруч російської чутно там на вулицях і публичних льокалях також і українську мову, от менш-більш у такім відношенні як у нас у Львові, чого передше зовсім не бувало. Відтак, коли ви у передвоєнній добі на вулиці або в якім публичнім льокали заговорили по українськи, на вас подивилися мов на чудака або людину з іншої планети і відповідали, коли не по російськи, то вже радше хочби й по польськи, але ніколи по українськи. Ще за часів гетьмана, коли я в цукорни заговорив до хозяйки в українській мові, почув зі сусіднього стола зовсім недвозначні глузування. Тепер, коли послитати прохожого на вулиці в українській мові, дістаться відповідь здебільша в цій же самій мові, так само по крамницях, ресторанах і т. ін.; а коли й відповідять по російськи, то не замітуєте ніякого здуплення вже привик до української мови. А от характерний інцидент: в залізничім переділі сидять коло мене двох старших добродіїв, розмовляють зі собою по російськи; заговорюю до одного з них по українськи і дістаю відповідь в українській мові; незабаром другий панок звертається до мене зі запитом в українській мові; через якийсь час чую, оба добродії вже балакають між собою по українськи, значить, землячки так зрослися з російською мовою, що треба постороннього товчка, щоби їх штовхнув до своєї, рідної.

Над українізацією й теперішнього старшого покоління міської маси населення йде безупинна, послідовна робота двома широкими шляхами: через театр і кіна. Мені довелося бути у міській опері. Йшла „Ніч проти Різдва“ Римського-Корсакова. Всі місця сидячі і стоячі, бальконі, льожі були виповнені вщерть публикою. Орхестра майстерська, шценерія вдоволяюча найвибагливіші вимоги, голоси чудові, балет у третій дії (на дворі цариці Катерини) розкішний. Я добре знаю давну віденську оперу, в котрій залюбки бував за студентських часів, і можу впевнити, що теперішна київська їй зовсім не уступає. Серед представлення прийшло мені на думку, які то дива доконує українізація! От хочби тут, в цій опері! Тему з українського побуту і вірувань Гоголь обробив у російській мові, російський композитор, директор царської опери в Петербурзі, Римський-Корсаков, достроюючи музику до сюжету, оснував її на народніх українських мельодіях. Тепер доволі було лібретто перекласти на українську мову і вийшла пречудова суто українська опера; ніхто з найтонших знатоків національної музики не підозрівав би, що це не оригінальна українська композиція. Вибирався я до драматичного театру імени Франка, та, на жаль, в останній хвилі відкликали виставу із-за якогось-там концерту. Кін у Київі куди більше, чим у Львові. Грають ріжні заграничні кусники, але також і свої власні з національною і політичною (комуністичною) тенденцією. Пояснюючі тексти і доповнення подають лише в українській мові. Нічого казати, що обі ці інституції, театр і кіно, являються могутними засобами українізації, призвичаюючи і привчаючи чужу і обрусілу публику до української мови.

Щоби не забирати надто багато місця, полишаю на боці величезну наукову роботу, що ведеться тепер на Радянській Україні і гуртується в Українській Академії Наук. Згадаю лишень, що УАН обеднує понад 90 наукових установ, котрі працюють дуже інтензивно, незалежно від того, чи держава дає їм грошеву підмогу, чи ні. В 1926 р. Академія оголосила друком 72 томи учених праць на майже 10.000 сторін. По подрібніші дати відсилаємо цікавих до щорічних звідомлень УАН; остання містить огляд діяльности за 1926 р. Коротко кажучи, УАН не тільки в нічім не остає позаду за ленінградською Всесоюзною Академією, але подекуди її перевищає. Вона й здобула собі вже велику повагу за границею. Слід згадати, що міжнародне видання математичної енциклопедії Memorial) стало під патронат нашої Української Академії Наук, а вслід за тим запропоновано їй взяти під свій патронат і видання міжнародньої фізичної енциклопедії. Одним словом наука і театр стоять тепер на Радянській Україні на загально-европейській висоті.

Коли в прирівнанні до довоєнної доби на національнім полі ми могли ствердити велике плюс, то під оглядом економічним приходиться зазначити значне погіршення. Загально нарікають на брак мешкань, упадок промислу і доріжнечу. І справді доріжня у Київі куди більша чим у Львові. Вистане сказати, що на загал один карбованець видається там так само як у нас один золотий, хоча по офіціяльнім курсі 1 карб. — 4 і пів. зол. При харчах і ріжних оплатах (прим. голяреви, візникові) воно, що правда, виходить менше (обід з 3 страв у ресторані коштує 90 коп. — 4 зол., у Львові такий сам коштував би ок. 2 зол.), зате при мануфактурі значно більше (за пару панчіх, за які платять у Львові 9 зл., там треба заплатити 12 карб.). Тому інтелігенція, що живе з умової праці, находиться у великій економічній тісноті. Як живуть інші круги населення, не знаю, бо з ними ближче не сходився.

А політичні відносини? Хоч як воно звучить парадоксально, бо саме під політичним оглядом все там пішло в шкеребертъ, приходиться сконстатувати, що в прирівнянні до передвоєнної доби саме політичне положення громадян ще найменше змінилося. Остала цяж сама поліційна система надзору і настирливої, дошкульної контролі приватого життя, цяж сама самоволя уряду і брак захисту перед цею самоволею, ще більша чим за старого режіму нетолеранція до всякої критики або хочби відмінної думки. На кілька днів перед поминками Антоновича арештовано сорок кількох визначніших українських інтелігентів, між ними кількох професорів двох співробітників Академії. А защо? — ніхто не знає сказати.

Д-Р В. ЩУРАТ.

Памятка по Ост. Нижанковському

Десять літ минає від того час
як трагічною смертю згинув кращ
з галицьких композиторів і орган
заторів музичного руху о. Ост
Нижанковський. В музиці самоу
він — як каже історик українськ
музики Мик. Грінченко — все мрі
про більше систематичну музич
освіту, листувався з Лисенко
але житеві умови склалися так, щ
молоді мрії осталися мріями й ві
ставши собі звичайним пан-отце
міг жити тільки гарними споминам
про подвиги молодости зазначува
виданням „Музичної Бібліотеки
організуванням хорів і працею
ріжних „Боянах“. Те, що сказа
колись Драгоманів з приводу оці
ки Федьковича, можна повторит
й тут: суспільство не вміло вихова
ти таланту й покористуватися ним.
Щоб нащадків того суспільства н
зустрів ще прикріщий докір, вон
повинні подбати бодай про збере
ження слідів тих важких подвиг
людини, в якої мрією було в пито
мій собі ділянці творчости піднят
нас до рівня культурних націй. По
не видання музичного дорібку по
о. Нижанковського повинно бут
не лиш направою байдужньости ко
лишнього суспільства в відношен
до його таланту, але й обовязко
тих, що уявляють собі вагу закрі
лення поодиноких фактів для не
обхідно потрібної історії таки
проявів культурного розвитку на
ції, як музика. Я даю тут скромни
почин.

В часі літніх ферій 1925 р. бу
я в Кобиловолоках у Теребовель-
щині. Там застав на відпочинку
свойого друга, інспектора подат
кового друга з Ніска п. Івана Ба
раника. Від нього довідався, що
його посіданні є рукописна збір
ка композицій пок. о. Нижанков
ського, котру він в березні 1925
одержав від п. Бравнової, подруг
нотаря, перенесеного в тім році
Ніска до Велички. Ту збірку хтос
з московської армії, що був у ха
пок. о. Нижанковського в Стрию
в переході через Ніско під Горлич
залишив у домі Бравнів і не ма
уже щастя відібрати її. На мо
просьбу п. Бараник не лише згодив
ся спровадити її з Ніска на пока
але й подарував.

Збірка першорядної вартости. Ц
показний сшиток нотного папер
формату великої 4-ки, оправн
в темно-зелене полотно з витисне
ними на верху золотими ініціялам
автора Е. Н., з ніжно каліграфов
ним написом в нутрі: „Е. Нижа
ковскій. Вам на сміх, мені на на
ку“, з 42 сторінками нотного пис
ма, такого старанного, на яке зд
бувається лиш новик у любій роб
ті і з 6 сторінками брульйонових н
рисів пером і олівцем.

Чисто й докладно списаних н
мерів у збірці є 20; інших 9 ном
рів — то кидані на швидку брульй
нові нарси. В числі тих 29 номер
є 8 записів народніх пісень (4 в
Ол. Бобикевича, 4 від Ів. Колесс
1 від невідомого), 1 гармонізац
музики Дегтярева, а 20 оригінал
них творів пок. о. Нижанковськог

Не в тім одначе вартість збірк
що вона містить у собі 20 композ
цій симпатичного музика, але в ті
що ті композиції — то хроноль
гічно списані найкращі його тв
ри з років 1880—1888, початі в ч
сах, коли автор був іще учениксь
V-ої кляси гімназії в Станиславо
Спис її я й подаю в хронольоґі

нім порядку, зазначуючи авторів тексту, до якого композитор давав музику:

Рік 1880: 1. І. Мардарович: Где єст наше прибіжище; 2. І. Мардарович: Очи; 3. І. Мардарович: Туга за весною; 4. Гофманн: Abendlied.

Рік 1881: 5. І. Мардарович: Гостям (на іменини Вайдовського); 6. Серенада (на іменини Мидловського).

Рік 1882: 7. Глібовицький: Три цвіти.

Рік 1884: 8. Ол. Бобикевич: Верніться сни мої; 9. Федькович: Гуляли.

Рік 1885: 10. Шевченко: Не забуду я; 11. Федькович: З Окрушків; 12. Народня пісня: А з відси гора (запис. від Ол. Бобикевича); 13. Народня пісня: Пішли женці (запис. від Ол. Бобикевича); 14. Ів. Франко: Кантата на вечір О. Е. Кониського дня 22. січня 1885; 15. Б. Кирчів: В гаю зеленім; 16. Ієр. Калитовський: Вандрівникам у Карпати; 17. Ю. Шнайдер: Бездольна (на тему нар. пісень); 18. Народня пісня: На вишеньцім стояла (запис. від Ів. Колесси); 19. Народня пісня: Понад чорне море (запис. від Ів. Колесси).

Рік 1886: 20. Б. Кирчів: Она одна — она моя; 21. Ол. Бажанська: Коли?; 22. Моїй білявочці (Хоч на хвилиночку...); 23. Народня пісня: Мізерія на сім світі; 24. Руданський: Звела мене.

Рік 1887: 25. Даісполнятся (муз. Дегтярева, гармон. Нижанковського); 26. Народня пісня: Гей у поли, у поли (запис. від Ол. Бобикевича).

Рік 1888: 27. Пісня козаків (З понизовя вітер віє...); 28. Народня пісня: Зажурилася молоденька удова; 29. Пісня керманича козацького (Где ти ходиш, где ти бродиш, козацькая доле...).

Зберігши нам найкращі композиції пок. о. Нижанковського, урятована припадково збірка зберегла й незнаний текст кантанти на вечір Кониського, написаний Іваном Франком в січни 1885 р., що його тут подаю, змінюючи тільки правопис:

Не гармати грають нині
І не дзвони гомонять,
Хоч то в нашій Україні
Свято найкрасніще в свят.

Не царя, не генерала
Ми празнуємо ось-тут:
Наша Русь возвеличала
Чвертьвіковий щирий труд.

Не царя і не вельможу,
Але слова світлий дар,
Але пісні іскру Божу
І любви небесний жар;

Того слова, що огріє
Серцем серця тріх всі,
Тих пісень, що чверть століття
Нас піддержують в борбі.

З поколінь у покоління
Теє слово гомонить,
Предків бої і терпіння
Пізним внукам уявить.

Внукам сильним і розумним,
Вольним горя і оков
Походем предків думи,
Предків сльози і любов.

Честь же Твому слову нині,
Твоїй пісні, батьку наш,
По всій рідній Україні,
Від Сяну аж по Кавказ.

Музику під ті слова Франка зложив пок. о. Нижанковський 20. січ. н. 1885 р. Слова, значиться, були зложені мало-що раніше.

У Львові, 9. квітня 1928.

Політичні шпильки.

Здоровий розум може в політиці правити тільки як один член тріюмвірату: поруч таланту та освіти; коли він рішає все сам, тоді маємо найгіршу диктатуру: духового пролетаріяту.

*

Однопартійники легше вибачають собі взаємно безхарактерність ніж розум і щирість.

*

Деякі діячі пропадають так дуже за популярністю, що аж пропадають від неї.

*

Політичні фанатики ріжняться від деяких недужих тим, що недужі, щоби оздоровити себе пріють від аспірини, а політики, щоби оздоровити інших пріють від аспірацій.

*

Найприроднішими союзниками політиків, що працюють язиком, є лизуни та облизні.

*

Аргументи переконують лише тих, які знають, що переконань не можна змінити під впливом аргументів.

*

Політик не повинен міряти своєї величини порівнюючи себе зі своїми ворогами та суперниками, бо він здебільша вважає їх ідіотами.

*

Одна половина наших політиків вірить у що може: друга не може того, в що вірить.

*

Діячі, що часто міняють переконання завдяки грошам, ще частіше міняють гроші, завдяки переконанням.

*

Діячі, що переплутують політику з поезією, живуть оманою поетів-дебютантів: коли їх хтось похвалить, вони горді своєю популярністю, коли їх критикують, вони горді своєю непопулярністю.

*

Є політики, які починають ратувати свою повагу саме тоді, коли тратять почуття смішности.

*

Розумний політик не той, який іде за суспільністю або за яким іде суспільність, а той, що до чогось іде... ще й до чогось розумного.

*

Як деякі політики не мають вірити в здоровий організм свого народу, коли бачуть, що навіть уся їхня діяльність йому не шкодить?

Мих. Рудницький.

ВІДГУКИ ДНЯ.

Радпис — галпис.

(ревтрагіком.)

Не думайте, Ш. Читачі, що це знов якісь новотвори української мученици — мови, або інше маюфес. Це собі звичайніське скорочення на „Кшталт" більшовицьких Госіздатів, радгоспів, сельбудів, вушків, робфаків, совхозів і других Кагановичів.

Святочне число „Діла" так заваленo дописами, що я мушу скорочувати свій фейлетон, щоби проскочити в друкарню, Тому вибрав модний телеграфічний стиль і ним пишу:

Нарвнос до Радпаркому:

— Тов-експеленціє, чи не датиб галписові Стефаникові 100 соврубов уместі?

— Можно, тов-експеленціє.

— А букписці Кобилянскій тоже можно?

— Можно!

— Харашо! Чік (честь імею кланятся)

— Чік.

І розтрубіли радгази а за ними і бургази: „Галицький письменник Стефаник і буковинська письменниця Кобилянська дістали по 100 карбованців місячної платні".

До того Кобилянській подаровано ще й дім у... Харкові. Хай собі, мовляв, тішиться тим славна письменниця. Їй це не зашкодить і нам теж...

Раділи не тільки обдаровані. Раділи й другі письменники та поети, раділи й кандидати на письменників та поетів. Раділи батьки, які мали письменних синів, раділи мами, які от-от сподівалися синів, що можуть бути письменниками.

— Ануж — кажуть — і наш син дочекаєть такої платні. Цеж часто!

Та найбільше раділи ті, які уладжували Кобилянській ювилей. Не треба тепер нічого посилати письменниці, вона собі як у Бога за пазухою. Не тільки не післали, але й не зібрали, бо „хлопська держава" за Збручем подбала вже сама про це.

Галицько-буковинська Україна ще не очуняла з першого захоплення, а вже друга вістка усіх насдом по душі: „Вдові по Гнатюку проєктується дати місячну допомогу".

Себто: Було дано дві платні, а тепер буде дана ще одна.

Ще ніколи не було в Галичині стільки радянофілів і стільки кандидатів на письменників.

— От і Радянщина... Вишкварию й ни кілька повістей, оповідань, чи наукових праць а потім — їдж та розперізуйся. Цілий вік 100 карбованців на місяць!

Але така вже атмосферична політика, що після погоди приходить дощ, а то й часом гріж з ясного неба.

...Стефаник досі не дістав ні зломаного шелига.

...Кобилянська що правда дістала, але стільки само ще Стефаник.

Про третю платню нічого й балакати: вона неменше пінна, як дві попередні.

Ось вам, Ш. Читачі: ревтрагіком „Радпис — галпис", себто, перекладаючи на звичайну мову: революційна трагікомедія „Радянська писанка — Галицьким письменникам".

Дістала свого часу Галичина Крашанку від Куліша, а тепер дістали галицькі письменники писанку від Рад-України. Перша була смачна, а друга ще й штудерно розмальована...

Думаю, що ця епохальна подія не промине безслідно. В устній словесности вона напевно відіб'ється, як от наприклад історія про Зельмана.

Хто зна, чи за рік-два не будуть на Великдень виводити дівчата:

„Наркомос і Совнарком
Радпис галпис трагіком"...

Галактіон Чіпка.

О. Д-Р ЙОС. ЗАСТИРЕЦЬ.

Великдень у циган.

Дивний нарід ті цигани! Це останній, бо потатарський мандрівний нарід, що прийшов до нас з Індії, витиснений там якоюсь сильнішою кастою людей. Наше простолюддя більше заінтересувалося життям циган, ніж інтелігенція, бо створило багато переказів, казок і жартів про циган, ввело їх у байку та в драматичну літературу 17 і 18 століття. Прецікавою є циганська мова та мало в нас нею займаються. Колись цікавився ними Крашевський. Бачив я словничок мови бесарабських циган поданий 30 літ тому в петербурській „Ниві"

Хоча цигани мандрівний народ і на кораблях переселились навіть до Америки, звідки далі мандрують та здається українська природа найбільше їх привабила до себе, бо багато з них осіло не тільки на українських землях давньої Угорщини, але і вздовж хребта Карпат на галицькім боці, а передовсім серед демківських сіл, де стрічаємо багато циганських хат. Нашим землякам буде цікавою обставина, що українські цигани сторонять від інших циган нпр. румунських або угорських і в своїх мандрівках ідуть від бесарабської України на Подніпровя, Поділя, Галичину, Волинь і знов туди вертаються. До мазурів у Польщу не тягнуть.

Одного разу пішов я в великий табор циган, котрі розложилися в лісі під Бродами, біля жидівського окописка. Мало не цілий день провів я сам один між ними. Ті цигани були зо мною, священиком, якісь дуже щирі. Табор складався з „наших" і угорських циган, що стрінулися разом, але мали в дальшій мандрівці розділитися. Навіть тут розташувались окремо і ставились до себе недовірчиво, мов дві ворожі політичні партії.

Хотів я розвідати про їх релігійний світогляд. Думав, що мають якусь свою мітольогію, тощо. Тимчасом я переконався, що їх релігійні поняття майже ніякі. Прикмет Бога „Мродел" не знають. Я виніс враження, що мають вони скоріше культ диявола. Диявол істнує в них в ролі мужеськім і жіночім. Чорта звуть вони „бенк" а „бенгіналі" то „чортиця". Рівні є в них прокльони, яких осередком є чорт, але мають вони і такий проклін: „щоби та Бог скарав"! (далеса ту мродел).

ВСЯ „ПИСАНКА" ДЛЯ „РІДНОЇ ШКОЛИ".

Не забуваймо на давний гарний звичай зложити з нагоди Воскресення даток як дар на „писанку" для „Рідної Школи". Кожний українець(ка), кожна українська установа виповнить як слід свій обовязок і перешле датки на адресу: „Рідна Школа" Львів, Ринок 10 з дописокою „писанка".

Чотирнайцять літ тому бачив я в купелевім місті Криниці, як щоденно ходили там молоді циганята за худобою і вертали з іншими пастухами. Я розвідав, де вони мешкають і хотів їх відвідати на „патраді" (так називають вони Великдень; Зелені свята то „русаля", а Новий рік „невоберж"). Пів години ходу за Криницею, над вертепуватим яром, найшов я циганське обійстя. Хата лихо загороджена, господарська знаряддя розкинене Пасся кінь (грай), була й безрога (балічо), трохи курий (кахні), на колах горшки. Я ввійшов в убогу хату. Циган у середніх літах поздоровив мене першій словами: „Крістос воскрешос!" Відповівши почав я з ним і з дітьми розмову. Циганки-жінки не було. Діти були чистіші, як звичайні циганята. Циган сказав, що вони вміють „отченашос" і ходять усі в куркс і непос (неділю і свято) пелел (молитися) до кангері (церкви) з ними ходили і на гаївку, бо дівчата мають нові спідничкѝ (окля) і лекета (фартушка), а хлопці на пинках (ногах) нові ногавки (штани). І дзямутро (зять) Ондіч (Андрій) хоча має хас (кашель) і мане кердаьол (нічого не робив) та пішов з Якус (Яковом), хоча вже їжур рат (вже вечір), до церкви.

В тій циганській хаті були, як у селян, паперові образи в рамах під самою стелею, далі лавки, тапчан і стіл. На столі покритім білим полотном, були свячені, ковбаси і хліб.

У розмові з циганською родиною записав я з півтисячки циганських слів, з думкою, що наші земляки-лінгвісти можуть зацікавитись життям наших циганів і їхньою індо-европейською мовою, якою можна би пояснити чимало наших ще нині вживаних слів, обрядових звичок та дечого з мітольогії.

Ось-що я довідався із цієї розмови: Циган сказав мені, що палтасаскіро (позавчора) чути було гермінел (грім) і була блискавка (бліскінел) з ницішний тосара і гівес (ранок і день) погідні, та щоби холамелігел (чорт) не дав у нарастовіне (понеділок) брішінд (дощу). „Цапоре, їду хоро да хава!" (Дівчино, дай їсти дитині!), сказав він до своєї Маріш (Марини). Воно любить куржік (крупи). Ось розсипані на деліна (підлозі). Кай тут тедазімінал (щоби тебе занімило), не знаєш де рой (ложка), тіяро (миска)? В річі (горшку) є чут (молоко). Ма нема бахт (я не маю щастя), перніца і паріат (подушка і ковдра), ромні мірі (моя жінка кинула), на скамін (стіл) і пішла на гав (село). Ме не сом (я не є) чіндо (жид), цінавел (купець), але хартіес (коваль). Бери, цайорі (дівчино), дікло (хустину), боганчі (черевики) і мас (мясо), скляніна мірікле (шкляні коралі), манґро (хліб), поглянь у дзерканос (веркало), на шеро (голову), яка (око), нак (ніс), мен (шию), данд (зуби), кан (ухо), бал (волося) і не будь (столкос) стовпом, ані деревом (кашт), бо рашай (священик) аварді (прийшов тут)! На дворі шіл (зимно), пар (трава) нема. Пані, ефта (пять сім) днів в Уля (Уляні), шукар ціой (гарний дівчині), гегедушіс Шірієн (музика Кирріян) заграв на гегедуа (скрипках) біа (весіля), а терені і терні (молодий і молода) і я, джав (піду) не андремоля орінел (не в поле орати), але ярос нілай (з весною, літом) тенелел (танцювати). Ме дзва тіріклo прастал (Іду я як птак літати), тенівал (пити) і марел модлініт (до Бога молитися). Ма пірав кашел марел (Я хочу гроші бити). Ме керал, пірел тека (Я роблю, ходжу, аби їсти). Саболос катай чінрі (Поляк любить жидівку), Русiакос, Ромакетос бахт, тукер манош (українець і циган люблять квіти, щастя, свободу)!

На такій гутірці провів я кілька годин Великодня в українсько-циганській родині, побажав їм бахт (щастя), обдарував циганята чим міг і зі словами „Крістос воскрешос" відійшов.

На підставі знайомости із циганами написав я кілька днів пізніше оповідання „Цілорі Роми", переплітане циганськими мовою і видам її в надії, що вона може послужити матеріялом для дослідників

Українська Громадо!

По широких просторах кордонами пораної Української Землі несеться гомін великодних дзвонів. „Христос Воскрес" — витають себе сини України, де вони не жилиб: на многострадальній рідній землиці, чи на чужині, на волі чи поза тюремними кратами.

„Христос Воскрес" — лунає побідна пісня, як перед віками, коли Україна була провідною державою Сходу Европи, і як перед світовим переворотом, коли два двоголові орли тримали в своїх кігтях українські землі.

Сьогодні ця пісня промовляє до нас мовою обважнілою пережиганнями великого Всенародного Зриву.

Ми свідомі того, що перед нами довга, затяжна боротьба. І ми тверно віримо, що вийдемо з неї побідниками. Бож завжди побіджує зрошена кровю велика ідея.

Для перемоги всеукраїнської національної ідеї необхідні все нові кадри борців, вихованих в національному дусі. Їх підготовляє „Рідна Школа". Тому в святочних днях Воскресения памятаймо про справу виховання чергового покоління. Тому кожний українець, кожна українка, кожна українська установа в цих днях обовязково зложить традиційний дар на „писанку" для „Рідної Школи".

Головна Управа „Рідної Школи"

Ілля Кокорудз вр., голова. **Т. Мартинець вр.** секретар.

ВІДОЗВИ Й КОМУНІКАТИ.

Сільсько-господарська вистава.

В половині мая ц. р. відбудеться в Празі чеській сільсько-господарська вистава. Вистава після звідомлень „Рільничої Єдности" заповідається дуже гарно. Було би бажання, щоби якнайширші наші сільсько-господарські кола взяли участь в цій виставі. В разі більшого зголошення членів на цю виставу прогулька громадою. За інформаціями звертатися до Комітету в домівці „Сільського Господаря" Львів, вул. Зіморовича 20 І. пов. Зголошуватися найпізніше до кінця квітня 1928.

Студентські справи.

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНСТВА В ДАНЦІГУ.

В минулому зимовому семестрі довершилося на нашому данцігському студентському терені декілька великих змін, які зі свого боку вплинули дуже додатньо на темп нашого організаційного життя. Найважнішим моментом є обєднання дотепер окремо істнуючих націоналістичних угрупувань „Чорноморе", „Зарево", „Галич" і „Смолоскип" в одну загальну надбудову-союз „Основа", яка є рівночасно на зовні репрезентаційним чинником для українського студенства у всьому місті Данцігу. Управа Т-ва „Основа", зложена в останньому семестрі з представників поодиноких державницьких гуртів, давала зразу вже запоруку доцільної і успішної праці.

Великим досягненням за останній час треба в першій мірі признати значний поступ в совісному фаховому підготуванню всіх наших тут. студентів майже без винятку. Доказом цього є факт, що переважаюча більшість наших товаришів уже по першому державному іспиті і що в останньому тільки семестрі осягнули степень дипльомового інжинира отсі т. з.: Білик Теодат, Ґавдик Волод., Думін Вячеслав, Коваль Віктор, Майковський Любомир, Савчук Мих., Семишин Вол. Шматера Святослав, Хромовська Леоніда, Ярмович Микола, Громницький Володимир.

Для доповнення техн. відомостей, а головно математичного знання, уладжено у час окремі курси, якими проводили старші товариші. Рівнож переведено й інші фахові курси. В інтенсивній формі виявилась у нас також позафахова, громадська праця. На щонедільних, святочних чи принагідних сходинах виголошено в минулому семестрі кругло 20 рефератів на культурно-національні і загально-технічні теми. Товариство „Чорноморе" з посвятою працювало крім цього цілий півріч над виданням своєї одноднівки-журналу „Чорноморе" ч. 2. Коли взяти, що цілу одноднівку переписано в відтах 5.000 сторін великого формату (100 прим. по 80 стор.) друковано на циклостилю, то можна щойно зрозуміти, скільки захоплення треба треба було до підняттого діла, щоби довести його в наміченій формі до кінця.

Нові здобутки осягнула тепер рівнож наша студентська кооператива, яка утворила окремий кредитовий відділ, побільшила кількість своїх членів і повела плянова пропагування кооперативної ідеї серед студентського загалу. Замітити треба, що хоч ми за границями нашої Батьківщини, то на складі кооперативи самі тільки українські вироби (Елегант, Будучність, Чайка, Союзний Базар), а особливим вбутом тішаться товарі „Фортуни Нової". Наша кооператива перша відізвалась на поклик Центросоюзу в справі субскрипції промислової позички.

Засновано у нас теж кружок „Рідної Школи", збільшилася бібліотека, управлялися з успіхом деякі ділянки спорту, як змагання шаблями і вправи легкої атлетики. Співучий Гурток „Сурма" дав у лютім ц. р. концерт української пісні в авлі тут. політехніки, яким зацікавилися широкі кола німецької публики. Вкінці відсвятковано у нас низку національних свят з належно підготованою програмою. Коли згадати ще про репрезентаційні свята окремих угрупувань, то буде це в загальних рисах відбитка з життя нашого студентства в Данцігу.

Данціг, березень 1928 р.

Останні вісти.

Варшава, 12. квітня 1928.

(Власні телефонограми.)

КОРОЛЬ АФҐАНІСТАНУ В ВАРШАВІ.

(ік.) Король Афганістану Аманула приїде до Варшави імовірно 23. ц. м. Затримається тут два дні і виїде опісля до Риги й Москви. Тепер приготовляють детальну програму урочистостей звязаних із прибуттям Аманули. Першого дня пополудни в великій салі ратуша повітають короля магомедани, які зїзджаються на цей день з цілої Польщі.

ЛЕТ НІМЦІВ ДО АМЕРИКИ.

(ік.) Із Льондону наспіла вістка, що два німецькі летуни капітан Кель і капітан Гінсвельд розпочали свій лет через Атлянтик до Америки.

ПРИСУДИ СМЕРТИ НА УКРАЇНІ

(ік.) В Умані відбулася розправа над старшиною Козловим, адвокатом Савковим і робітником Алімовичем, обвинувачених у шпигунстві. Всіх засуджено на кару смерти.

ВИБОРЧА СТАТИСТИКА

(ік.) Головний статистичний уряд викінчив детально виборчу статистику, яка представляється незвичайно цікаво. М. ін. виявляється, що санація одержала 24 прц. всіх голосів, ендеки 16.8 проц., збірна польська лівиця 27 проц., національні меншини 34 проц., комуністи здобули 2.1 прц., а разом із комунізуючими іншими листами 7.7 проц.

ЗМІНИ В ПОЛЬСЬКІЙ ДИПЛЬОМАТІЇ.

(ік.) В половині травня покидає своє становище польський посол у Штокгольмі Висоцький і переходить на віцеміністра до м-ства закорд. справ. Більше-менше в тім часі відбудуться інші зміни. М. і. дотеперішній директор політичного департаменту Янковський перейме становище посла у Білгороді. Теперішній посол Окоцький десигнований до Токіо. Посол у Берліні Ольшевський перейде мабуть до Ангори, а до Берліна має перейти теперішній посол при Квіриналі Кноль. Залишилися би ще не обсадженими посольства при Квіриналі і в Штокгольмі.

ПОГОЛОСКИ ПРО НОВІ УПОВНОВАЖНЕННЯ.

(ік.) Сьогоднішня „Жечпосполита" подає вістку, що президія ради міністрів видала доручення міністрам приготовити внески на законопроекти, які моглиб бути полагоджені шляхом декретів. Виходить, що уряд має намір старатися за нові повновласти і має надію ті повновласти дістати. Вистави із посвяті оади міністрів офіціяльно заперечують, начеб таке доручення видано.

БЛИЗЬКО МІЛІОН ЗОЛОТИХ НА ЛЬВІВСЬКУ ПОЛІТЕХНІКУ.

(ік.) Довідуємося, що львівська дирекція публ. робіт має в найближчих днях оголосити конкурс на проект нової будівлі політехніки у Львові. Будівля має станути на грунтах біля костела Марії Магдалени і коштуватиме близько міліон золотих.

ПРИНИМАННЯ ДО ГІМНАЗІЙ.

(ік.) М-ство освіти розіслало обіжник у справі нових приписів принимання учнів до гімназій. М. і. усталено мінімум віку на 9 і пів року, а максімум на 12 літ для вступу до гімназії.

На господарські теми.

За двигнення і зорганізування нашого кожухарства і білоскірництва.

Кожухарство і білоскірництво, це дві галузки промислу, які дозволяють на перерібку сирівця навіть без великого фабричного варстату, використовуючи в першу чергу добре фахове знання і вмілу працю рук. Певно, вироби, що мають чисто люксусовий характер, мусять перейти через фабричні варстати, однак вони не є для нашого ринку масовим артикулом. Зате вироби, що мають масове поширення, можуть бути дуже добре виконані в уміло ведених рукодільних варстатах. У нас відносини є для цього тимбільше пригожі, що осідки цих варстатів можуть бути таки в самих осередках добування сирівця, а тим самим ремісники можуть добирати відповідний сирівець, впливати на його якість і добір, наслідком чого можуть мати добрий і відповідний матеріял для дальшої перерібки.

Наше кожухарство і білоскірництво, яке колись так гарно процвітало, сьогодні в занепаді. І то в часі, коли чужі ремісники мають надмір роботи і замовлень, коли скірка та футро не сходять з овиду через цілий рік. Виправлені скірки імпортується масами з закордону, а наші покупні платять за них високі ціни. Причин занепаду нашого білоскірництва треба дошукуватись у недостачі організації наших кожухарів та у недобрій якости подаваного через них товару. Тому в обох цих справах конечною є негайна поміч, коли наше кожухарство і білоскірництво не має впасти жертвою конкуренції і коли наші кожухарські гнізда мають дійти знова до давної, заслуженої пошани.

Ініціятиву перебрало тут на себе Краєве Товариство господарське „Сільський Господар" у Львові. Виходячи з заложення, що тільки добрий якісно товар може при добре зорганізованім збуті найти доброго покупця і осягнути високу ціну, рішило Товариство дійти до цього дорогою уладжування кожухарсько-білоскірничих курсів в тих околицях нашого краю, які були з давна знаними зі своїх кожухарських гнізд. Курси мають за завдання вишколити майстрів та челядників, щоби їх праця йшла згідно з вимогами новітньої техніки, щоби вироблений товар міг найти скорий і добрий збут. Крім цього вислідом курсу має бути зорганізування на місці білоскірничого гнізда, якого члени, кожухарі, моглиб спільно дбати за добрий збут своїх виробів, за догідне набування сирівця та як організація моглиб виступати спільно перед владою і на ринку.

Перший такий курс, зорганізований спільно Товариством „Сільський Господар" і Промисловим Інститутом у Львові, уладжує Філія Товариства „Сільський Господар" в Косові від 20. квітня до 20. травня ц. р. Курсантами можуть бути тільки білоскірничо-кожухарські майстри, челядники та термінатори з останнього року терміну. Викладати буде знаний наш білоскірник п. Петро Карпяк, що веде власний варстат і робітню футер у Львові. Зголошення приймає Філія „Сільського Господаря" в Косові на руки Впр. о. Ю. Герасимовича, пароха в Старім Косові.

Білоскірники і кожухарі, що заінтересовані в справі піднесення якости своїх виробів та зорганізуванні поодиноких гнізд, повинні скористати з цеї нагоди, яку подає їм Товариство „Сільський Господар" і Промисловий Інститут та зорганізувати дальші білоскірничо-кожухарські курси при філіях „Сільського Господаря", звертаючись за всіми вказівками до Краєвого Товариства господарського „Сільський Господар" у Львові, вул. Зіморовича ч. 20

НОВИНКИ

— **ВСІМ НАШИМ ПЕРЕДПЛАТНИКАМ, ЧИТАЧАМ І ПРИХИЛЬНИКАМ БАЖАЄМО ВЕСЕЛИХ СВЯТ.**

— **Найближче число „Діла"** вийде за 18-го вранці.

— **Нашим співробітникам.** Редакція звертається до деяких своїх співробітників з проханням вибачити, коли пригадані ними рукописи не могли війти до цього числа, з огляду на надмір матеріялу.

— **Вічний наречений.** У Перемишлі арештували ошуканця великої міри Карла Унгегавра, залізничого емерита-кондуктора, що найшов собі приємне занятти: грає ролю молодця, що хоче женитись. Він вибирає підстаркувату панну, прикидається закоханим, освідчується, означує день шлюбу, бере задаток на шлюбні видатки і в останній момент щезає. За ним шукала поліція в Лемберґу, Торуню, Зашкові, Познані, Перемишлі, Львові, а в нею сотні ошуканих наречених. Цікаве, що в усіх цих хитрощах допомагала йому його правдива жінка. Дон-Жуан Унгегавр матиме тепер багато часу роздумувати над усіма втраченими нареченими.

— **Львівська хроніка.** На протязі одної днини були у Львові дві спроби самовбивств молодих жінок: обі Олена прізвища невідомого, випили отрую: одна в хаті, друга на цвинтарі; обі лічаться в шпиталі. Таку саму спробу при помочі „денатурки" зробив буфетовець офіцерського касина на вул. Курковій. — Популярний у Львові жидівський вуличний співак „Лейбеле Бен-Гур" що виступає під віденською каварнею і співає „Бувай ми здорова..." відставлений поліцією до родинного міста. Ходорова. — 10 днів арешту дістав молодець Влад. Олексін, що хотів прискорити свій шлюб і підправив метрику, щоб бути старшим.

— **Бандитизм.** У Лачині, біля Надвірної, бандити напали на хату Гітлі Ціммерман і застрілили її та 20-літнього сина, шукаючи за грішми. Повинно їх не зловили. — У Микуличині невідомі бандити вбили вночі челядника пекарні Темена, а другого зранили. — В Оброшині зловили двох злочинців, що застрілили цими днями парубка Баллу.

— **Із „сучасного промислу".** Д-р М. Паньчишин передав у нашу редакцію книжку, на яку збирав по львівських громадянах якийсь ошуканець датки на „Т-во охорони дітей і опіки над молоддю у Жмуді" буцімто на будову сирітського дому. Більшість підписів і цифр у цій книжці сфальшована.

— **Українка.** У тижневім літературнім додатку до варшавського „Голосу Правди" з дня 8-го ц. м. находимо окрему статтю про трильогію Б. Лепкого „Мазепу" п. з. „Трильогія українська", означену буквами Н. С-кі. — У німецькій пресі, як повідомляє нас наш дописувач А. Л. появилась: Накладом нім. вид. „Вальтер де Ґруйтер і Ком." в Берліні кенігсберська дісертація Пальмера Гінтерса п. з. „Das Schwert der Skythen und Sarmaten in Südrussland". Автор обговорює форми мечів і групує їх. Книжка має 48 таблиць. В журналі „Дер Ґраль", річник 22, зшиток з жовтня 1927, поміщено на ст. 29-37 Ukrainische Erzähler der Gegenwart: Wasyl Stefanyk: Die Scholle; Modest Lewytzkyj: Vergessen". Переклад зроблений Фльорою Бок. — В журналі „Цайтшріфт ф. сляфіше Фільольоґіє", том 4, зошит 1-2 поміщена стаття Е. Гемільшега: Zum Lautwert von altruss. ъ Ana Rъina".

— **Катастрофи й нещастя.** У польськім місті Серадз пожежа спалила 18 домів; 20 родин без даху. — У китайській копальні Фушан повінь залила кількасот шахтярів. — У Парижі при ударі двох поїздів 15 осіб убитих, 30 ранених. — На італ. озері Комо підчас прогульки кораблем потонуло 10 осіб. — Над мексиканським побережом гуляв ворлій, що наробив багато шкоди.

— **Вірші, мов комунікати.** Неприємну Великодну несподіванку зробив „Новому Часові" автор двох святочних поезій п. Анатоль Курдидик, який післав їх одночасно і до „Свободи". „Свобода" вийшла раніше. Таким робом оба часописи принесли той самий вірш, мов текст одного комунікату. Наше ... тако в час не водиться.

— **Ідеального хуліганства.** У Києві ...

деться процес проти якогось дивоглядного „Союзу декадентів-хуліганів“, до якого належать представники із ріжних інтелігентських професій від 18—33 р. життя. У програмі товариства проголошено непримиренну боротьбу з комунізмом і... християнством, бо „Христос і... Маркс це два апостоли рабства“. Робітнича класа складена із людей духово обмежених, а комунізм виховує тільки рабів і не має виглядів на розвиток. Єдиний вихід із цього становища: декадентство та хуліганство, два духові напрямки аристократів духа. Бо — слухайте: — декадентство це втеча від комуністичної суспільности, а хуліганство безмежна сміливість учинків і слів, розмах душі, добро та краса.

– **Чудасії.** Англійський громадянин Филип Хіггенс забув у льондонського лікаря палицю. Забув таки сильно, бо пригадав собі це аж., після 55 літ. Пригадавши собі це, сів на поїзд і виїхав у Льондон, а там зайшов до цьогож лікаря, на якого місці „урядував“ уже інший. Палиця стояла на цьому самому місці в кутку і Хіггенс міг її взяти назад. Якби ця вісточка не була в поважнім льондонськім деннику то всі подумали би про жарт на „пріма апріліс“. Ця чудасія робить честь англійській чесности, але не є реклямою для чистоти англійських лікарів. — У Парижі арештували добродія оригінальної професії Жіна Анжевера. Він крав дорогі домашні собаки, стриг їх, підрізував їм хвости, малював і продавав як оригінальну породу. За один місяць він заробив кільканадцять тисяч.

– **Рекорди.** Відома англ. суфражетка Міс Пенкгерст, одна з провідниць жіночого руху, вродила хлопця. Вона має 48 літ і не є замужною. Із сміливістю поступової жінки заявила, що батьком її дитини є невідомий їй чужинець, що має 58 роки. — Франц. боксера Ролина Бюно випустили з вязниці. Він пройшов кілька вулиць і після довгої вязничної самотности вернувся до своєї професії. Підійшов до якогось панка, хопив його за обшивку і сказав: „Давайте гаманець бо вбю“. Панок віддав гроші. Боксер утік з ними. Але пів години пізніше він знову сидів у тій-же самій келії. — У Ню Йорку наш земляк із Волині, безробітний Андрій Любовський, найшов на вулиці мішок із грішми. Було там 52.000 дол. і адреса „Іст Рівер Націон. Банку“. Любовський звернув гроші і дістав за нахідне 1500 дол. і пропозицію якоїсь посади. Але наш земляк заявив, що він кімнатний маляр і тепер за 1500 дол. відкриють собі робітню.

– **Мода і гігієна.** Мода коротких жіночих суконь приневолила теперішні жінки ховати свої відкриті коліна в той спосіб, що вони закладають по-мужеському одну ногу на другу. Залишаючи на боці питання: чи можна закрити одну неприличність другою, американські ортопеди в Бостоні вислухали фахового відчиту одного лікаря, який доказував, що така жіноча позиція може мати дуже шкідливий вплив на жіночий хребет. Перехрещені ноги викривлюють хребет.

— **Із радянського спадкового права.** Радянський уряд вніс цікаве доповнення до одного дотеперішнього закону про право рідні до обезпечення, яке залишив хтось умираючи. Досі до цього обезпечення мала право офіціяльна рідня покійного, рідня реєстрована і члени нереєстрованої родини. Тепер вийшов розпорядок, що до залишеного обезпечення мають право діти обох родин у відношенні до їх спільности і то ті, що не в силі працювати на себе самі.

– **Світова всячина.** Радянський уряд заслав на Сибір матір і брата Конраді, швайц. громадянина, що вбив радянського дипльомата Воровського у Швайцарії. — Італійський король видав 12-ий том своєї праці з італійської нумізматики з описом 5000 ріжних монет. — У Москві помер голова Наук. Інституту Богданов, затроївшись при дослідах над трансфузією крови, роблених на собі.— Паризька поліція віднайшла кілька китайських курилень опію. — Польський міністр закорд. справ Залєський роздасть ріжним італ. діячам ордери за їхні заслуги для Польщі. — Провідник словаків о. Глінка не прийняв становища голови конґреґації у Варшаві, заявивши, що хоче надалі боронити католицизму у Чехословаччині. — У Парижі продали на ліцитації один образ Доміє за 148.000 фр. — У партійних колах Москви мають іти балачки про те, щоби спалити мумію Леніна, бо вона псується. — Після ріжних спроб англ. спортсменка міс Гленіс переплила Ґібральтар за 12 годин 50 мін. Минулого року вона переплила Ляманш.

— **Вп. Українські Посли, Сенатори і Громадяни,** котрі одержали від Кружка Р. Шк. ім. Т. Шевченка у Львові відозви з чеками П. К. О. в справі позичок на будову школи, зволять причинитись можливою, хотяй би найменшою позичкою, або жертвою на намічену ціль, або звернути Кружкови бланкет чековий. 1954 1-1

— **Пригадка. Звичайні Загальні Збори акціонаріїв Земельного Банку Гіпотечного, Спілки акційної у Львові відбудуться** дня 30. квітня 1928 р. в салі „Сокола“ (дім Т-ва „Дністер“ у Львові, вул. Руська 20 партер) о год. 4 попол. До голосу на Загальних Зборах є уповажнені ті акціонарі, що найпізніше 14 днів перед Загальними Зборами зложать вимагану статутом скількість акцій враз з незаплаченими купонами в Дирекції Земельного Банку Гіпотечного у Львові, або в заряді Агенції того Банку в Станиславові, або в „Українській Щадниці“ в Перемишлі. Уповажненим до вступу на Загальні Збори будуть видані леґітимації (§§ 65, 67 і 68 статута). **Вп. Акціонарі, котрі не відібрали ще своїх акцій, якщо мають взяти участь в Загальних Зборах, зволять про те повідомити Дирекцію Банку, заподаючи свою адресу, щоби їм видано в час леґітимації на Збори.**

Всім членам „Червоної Калини“, прихильникам та сталим відборцям складає щирі побажання „Веселих Свят“ *УПРАВА.*

Проблема обезпечення!

Кожний старається придбати якнайбільший маєток, щоб міг згодом спокійно жити. Кожний чоловік прямує інстинктовно до забезпечення своєї майбутности, щоби міг колись жити із своєї праці. У всіх народів, без огляду на культуру істнує вроджений нахил дорібку для себе та своїх найблищих.

Та чим вищий ступінь культури, тим більше багатство цього народу, а в слід за тим більше матеріяльного добра в руках одиниць. Одночасно кожна одиниця думає над способами осягнути добробут і з кожним кроком старається побільшити свої здобутки в думкою про родину. Досвід придбаний віками позволяє нам нині добувати скарби з землі, опанувати сили природи при помочі технічних винаходів, — а те все є для осягнення якнайбільшого майна.

На жаль, нагді випадки, яких безумовно не можна передбачити, нищать нераз заробок довгих літ мозольної праці, подібно як і нежданна смерть батька родини, позбавляє її свого кормителя і суспільність тратить одиницю, що працювала над збільшенням народнього майна. Ось і ядро справи:

Стоїмо перед утратою матеріяльного добра, або життя. — Від початків історії людський розум працював над цим питанням, але тепер воно уже розвязане. Способом перед нещасливими випадками є організація, яка дає добру гарантію нашого майна та винагороджує за смерть.

Такою організацією є солідно ведене та кулянтне Товариство Обезпечень.

Тепер, коли прийшла стабілізація господарських та фінансових відносин, відчувається у суспільности струя ощадности та забезпечення овочів своєї ціложиттевої праці, — яке стає справою буття людей.

На заході, де суспільність стоїть культурно дуже високо, кожна одиниця добре знає, якою суспільною конечністю є Товариство обезпечень.

Тепер, в порі свят, де всі думають про святочні подарунки для своєї рідні, виринає питання, яка форма подарунку є найтривкішою. — Цим даром є безперечно поліса на життєве обезпечення.

Невелика квота, яка не грає ролі в домашнім бюджеті, є найкращою формою примусової ощадности, отже дорога, яка веде до утревалення людського добра.

X

Як нас інформують Товариство Обезпечень „Przezorność“ S. A. засноване у р. 1892 є сполучене з найбільшою, світовою інституцією обезпечення „The Prudential“ Assurance Company Ltd.“ у Льондоні, відділ у Львові, вулиця Рутовського ч. 8, заключає обезпечення всілякого рода, на найдогідніших умовах, які відповідають останнім вимогам техніки обезпечення і на кожне жадання громадянства радо висилає урядовця, щоби дати всілякі, вичерпуючі інформації, щодо обезпечень: життєвих, випадкових, огневих, крадіжі з взломом та обезпечень транспортових.

Театри.

„Кооператива Український Театр“ під дир. Н. Стадника (вул. Шашкевича): Перерва.

Міський великий театр:

14-го г. 3 попол. „Паганіні“ (знижка)
14-го г. 7·30 веч. „Статисти життя“.

Міський „Театр Новин“:

14-го г. 8. веч. „Леді Шік“.

КІНА.

„Апольо“: „Скандал у Петербурзі“.
„Лев“: „Князь Селікан Декобри.
„Палас“: „Герої вогня“.
„Фатаморгана“: „Паризькі нетлі“.

Товариський зїзд в Бродах.

Проситься Товаришів, що здали матуру в 1908 році в Бродах, о подання своїх адрес
Д-р Яків Цільнель, Львів, Коперника 5,
Д-р Бол. Квасьневскі, Львів, Пекарська 8.
1889 2-2

Тайна мешканевої краси.

Прикраса хати, яка відіграє таку важну ролю в житті кожнього англійця, в нас сходить на дуже далекий плян. Безперечно, що причиною цього є і наші економічні обставини, які не дають спромоги уладити собі хат так, як ми бажалиб. Та всеж таки і в наших відносинах можна дешевим способом прийти до милого і любого помешкання. Голі стіни, які в літі віють пусткою, а в зимі проймають холодом, треба чимсь заповнити, що дало би враження захисности і тепла; — з другої сторони треба звертати увагу, щоб це заповнення стін було рівночасно приємним для ока, елегантним і не дорогим. Це можна зробити в той спосіб: замовити негайно Килими з фабрики Михайла Хамули — склад: Львів, Трибунальська Площа 1, а певно і найбільш непривітне помешкання зміниться до непізнання.

Нові книжки й видання.

КНИЖКИ.

Берестейський Мир. (З нагоди 10-их роковин 9. II. 1918 — 9. II. 1928. Спомини та матеріяли). Зладив і попередив вступом І. Кедрин. Львів-Київ 1928. Кооперативна Накладня „Червона Калина“. З друкарні А. Ґольдмана. Стор. 320, 8°. Зміст: Від Видавництва. — І. Кедрин: Берестейський Мир. — М. Голубець: Берестє Литовське. — Д-р Микола Залізняк: Моя участь у мирових переговорах в Берестю Литовському. — О. Севрюк: Берестейський Мир. — В. Винниченко: Мир з Центральними Державами. — Ґр. О. Чернін: Берестє Литовське. — Ґен. М. Ф. Гофман: Берестейський Мир. — Ґен. Е. Людендорф: Мирові переговори в Берестю Литовському. — Колін Росс: Звіт. Мировий договір. — Тайний договір про Галичину та Буковину. — До книжки долучено знимки документів, творців мирового договору і ін.

ЖУРНАЛИ:

Нова Хата, журнал для плекання домашньої культури. Виходить раз у місяць. Рік IV. Ч. 4. Львів, квітень 1928 року. Зміст: д-р І. Свєнціцький: Виставка українських килимів у Національному Музеєві у Львові; Відкриття виставки; І. Ґурґулівна: Звичаї й повіря, звязані з писанками; О. Ver: Свята йдуть; Ріжні вісти; А. Т.: Жюль Верн; Одна з тих, що гребії рвуть; День і ніч у таборі пластунок; Моди; Ручні роботи; В-ка: Батік; Г. Ф.: Весняні порядки; Приписи; Лікарські поради; Ілюстрації.

Зиз, журнал сатири і гумору. Рік V. Ч. 7. Львів, 1. квітня 1928.

Наша Земля, суспільно-політичний і літературний журнал. Ужгород, рік видання II., ч. 2. за березень. Зміст: Ґренджа Донський: Проповеді — Великому Кобзареві — Тарас Шевченко. — На що? (Шевченко в шкільних підручниках Закарпаття). — Поліція заборонила прочитати вірш Ґренджі-Донського, — Лопуріївська шкільна політика в Березові. — Р. Сокіл: Боїться „зради“. — В. Ґренджа-Донський: Відповідь на отвертий лист у „Свободі“. — Література: вірші Ґренджі-Донського й Боршая та оповідання Олександра Джуджата, Ю. Шутая і О. Павлишина. — 50-ліття Некрасова. — По Підкарпатті. Економіка (Дніпрелестан). — Руханка і спорт на Рад. Україні. — Літературна хроніка. — Ріжні вісти. — Всячина. — Бібліографія.

Технічні Вісти. Орган Українського Технічного Т-ва у Львові. Трехмісячник. Рік IV. Ч. 1. за січень-березень 1928. Зміст: Д-р Ол. Смакула: Нові видосконалення динамомашин. — Огляд технічної літератури (техніка порожнечі, теплотехніка, металюрґія, електротехніка, ґірництво, техніка в сільському господарстві, видання загально-технічного змісту). — З Українського Технічного Т-ва у Львові. — Новинки.

Табор. Воєнно-літературний журнал.— Ч. 6. лютий 1918 р.

Світ Дитини. Рік IX. Ч. 4. за квітень 1928 р.

Наш Приятель. Видає Марійське Т-во Молоді у Львові. Рік VII. Ч. 8. Квітень 1927/8.

Господарсько-Кооперативний Часопис. Рік VIII. Ч. 13. і 14.

Сільський Господар. Річник XIV. Ч. 7.

Przegląd Społeczny. Miesięcznik poświęcony zagadnieniom pracy społecznej i opieki nad żyd. dzieckiem. Rok II. N. 3.

Revue Internationale des Institutions Economiques et Sociales. Рим 1928. Рік XIX, ч. 1. за січень.

Vlajka. Місячник присвячений народній культурі. Прага 1928. Річник I, ч. 2. В числі є статті Василя Карпатського в рос. мові п. з. „Украинизація П. Руси“, якої автор виступає дуже вороже проти народнього напрямку на Закарпатті).

НОТИ:

В. Безкоровайний: Українські Думки VI. на скрипку з фортепяном. Тернопіль Львів.

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Клара Любінецька, вдова по священику, померла дня 11. квітня п. р. в 69 році життя, по довгій і важкій недузі в домі свойого зятя о. Михайлова, пароха в Добринях коло Ширця. Земля їй пером. 1963 1—1

ОПОВІСТКИ.

Нова кухня Вітамінова, 12 врк. друку, поверх 1000 приписів, вже вийшла з друку. Ціна книжки 7 зол. за брош. прим. Хто бажає мати оправний прим. (півполотно), платить 8·50 зол. Оправний прим. в ціле полотно з золоч. витисками на хребті 12 зол. На почтову оплату долучати 50 грош. Раніш оголошувані ціни неважні! Висилається лише за попереднім надісланням готівки! Хто хоче довго жити, здорово виглядати, хто хоче мати здорові діти, хто хоче ощадно а добре їсти, мусить варити після приписів „Нової вітамінової кухні“. Частину книжки, де є мова про кухню для хорих і дітей, де є мова про дієту у ріжних слабостях, зладила авторка по вказівках д-ра О. Рибачевського. Наклад книжки дуже обмежений. Хто не поспішить замовити собі книжку зараз, то літом її вже не дістане. Замовляти у В-ві „Русалка“, Львів, вул. Куркова ч. 10. 1939 2—2

Загальні Збори читальні „Просвіта“ Львів середмістє відбудуться в неділю дня 22. IV. 1928. о год. 6 веч. в домі Тов. „Просвіта“ Ринок ч. 10. II. п. 1966 **Виділ.**

— **На „Рідну Школу“** зложив п. Іван Скрегота з Богданівки 6 зол. місто закупна алькоголю на Свята. — Жертводавцеві щира подяка. — Гол. Управа „Р. Школи“. 1956 1-1

На „Рідну Школу“ зложили Вп. А. Квасюк Freudenstadt квоту 20 нім. марок повідомляючи про смерть своєї матери, Михайло Придаткевич Кольбушова 20 зол. в річницю смерти своїх Родичів. — Жертводавцям складає щиру подяку Головна Управа. 1956а) 1-1

На Рідну Школу зложили Вп. д-р Марія і Ольга Панчишини 100 зол. замість святочних побажань. Жертводавцям складає щиру подяку Головна Управа.

Звичайні Загальні Збори Товариства Українсько-Руських Правників у Львові відбудуться в четвер дня 3. мая 1928 року о год. 17. в салі Товариства „Українська Бесіда“ у Львові зі звичайним дневним порядком. На случай браку статутового комплету відбудуться ті Збори пів години пізнійше в тім самім дні і тім самім льокалі без огляду на число присутних. Рівночасно проситься всіх П. Т. Членів, що їм висилано виказ членських вкладок, щоби зволили в найкоротшому часі заплатити свої залеглости при помочі залучених до упімнень чеків. — За Головну Раду: Зенон Лукавецький голова, д-р Олександер Надрага член Г. Ради. 1951 1—1

Товариський зїзд абітурієнтів з 1908 року української гімназії у Коломиї буде в червні. Для означення дня просимо Товаришів подати нам адреси свої, як також догідний день під адресою: Василь Весоловський, Львів, Ринок 36 „Народня Торговля“. — За виконуючий комітет: Василь Весоловський, Д-р Микола Николайчук, Д-р Євген Олексів, Зенон Пеленський. 1906 2—2

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

ЛОВЕЦЬКЕ Товариство „Ватра“ в Станиславові винаймить ловецькі терени положені недалеко залізничого шляху в цаприні Станиславова. Товариство може прийняти ще кількох членів. Зголошення на адресу: „Універзум“ Станиславів вул. Голуховського ч. 2 для т-ва „Ватра“ 1902 2—3

ГОДИННИК ВАШ буде найліпше направлений у найбільшій годинникарській робітні Івана Зельтенрайха, Львів, пл. Марійська 5. — З провінції просимо репарації присилати почтою. — Старомодні дамські годинники переробляємо на ручні. 3 б 76-7

ФІРАНКИ, капи ручної роботи найдешевше Ванк. площа Марійська ч. 1. п. 1914 1—7

НА Каспарівськім передмістю Львова 20 хвиль ходу від трамваю, маю на продаж реальність, а то: дім курований о 3 кімнатах з кухнею, мурована стайня на кілька коров і пр. з чвертьморговим фронтовим городом вринно-оночевим за 3500 долярів ж. до замешкання від 1/XI 1928. Там рівнож кілька гарних сонішних парцель будівельних по 100—120 сажнів під будову домків з огородцями до продажі на ратальні сплати до 1 року. Зголошення приймає д-р Лев Кульчицький, адвокат в Мостисках. 1895 2—2

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає

ЛІТНИСКО ТУХЛЯ в східньових КАРПАТАХ на лінії Сколе-Лавочне в прегарній лісистій околиці над Опором отворене від 15. мая. Прогульки в гори — купелі в Опорі. Харч добірний — на бажання вроський. Стація залізнича, почта в місци. Комнати сонішні з верандами. Зголошення на адресу **Заряд літниска в Тухлі.** 1859 1-4

Інж. Корнило Целевич присяжний землемір і заприсяжений судовий знаток для помірових справ веде канцелярію в Угнові у власнім домі. 1-5

Спеціяліст в недугах очей

д-р Адольф Арнольд

б. лікар клініки віденської і шпиталя св. Лазаря в Кракові ординує **в Самборі, вул. Миколая Рея** в будинку Каси Хорих. 1960 1—1

Спеціяліст недуг легенів, серця і жолудка

Д-р Фелікс Ган

Львів, Городецька 46.

1958 Пересвітлення Рентгеном. 7—20

АДВОКАТ

Д-р Володимир Старосольський

вернув і веде свою канцелярію **у Львові, вул. Крашевського 23/II.** 1855 3—3

ЩАВНИЦЯ Д-р Маркіян Дзерович

(ЛЬВІВ КОХАНОВСЬКОГО 100)

ординуватиме від 15. V. (травень) до 15. IX. (жовтень) в Редуті давніше „Готель Польскі“ **в Щавниці.** 1822 2—3

Адвокат

Д-р Домбчевський Роман

веде канцелярію **в Стрию** вул. Міцкевича (Колійова) ч. 20. 2-2

Жіноча конфекція

ЦЕЦИЛІЇ ГАН львів, площа Смольки ч. 1 а. поручає найновіші весняні моделі в плащах, сукнях і трикотажах по поміркованих цінах. — Полекші в сплатах. — Замовлення полагоджується у власній робітні на протязі 3 днів. 1853 9-10

НА СВЯТА

КОМПЛЕТ з хінського срібла на 6 осіб золотих 21·80

тільки у фірмі **С. А. Ропшіц** ЛЬВІВ, СИКСТУСЬКА 16. 1935 2—2

ФАБРИКА капелюхів фільцових і соломкових **М. БІКЕЛЬ, Скарбківська 7.**

Приймає капелюхи до перероблювання і фарбовання мужеські, жіночі і дитячі після найновіших заграничних моделів. Капелюхи нові продає по рекламових цінах. 1-3

Фотограф. Л. Янушевич

бажає всім своїм П. Т. клієнтам Веселих Свят і, при тій нагоді, просить відвідати новоіідкрите ателіє його у Львові, вул. **Св. Антонія 3/II. Ателіє відчинене як у будні, так і в свята, цілий день.** 1948 1—1

ДВА НАДДНІПРЯНЦІ — емігранти 38 років, чорнявий та білявий, лагідної вдачі, інтелігентні, пристійні, симпатичні, забезпечені духовою працею, пошукують знайомства в матримоніяльній цілі. Листування до адміністрації Діло „Наддніпрянцям“ 1927 1—1

- „ТРУД“ -

ЛЬВІВ — Ринок ч. 39.

поручає

1. Робітню білля 1964 1-1
2. Робітню жіночих одягів
3. Магазин полотен і кравецьких додатків.

Для урядовців українських інституцій догідний кредит!

Для членів кооперативи звороти від виконаних робіт і закупленого товару.

ЖІНКИ! Дуже богато жінок терпить на внутрішнє обірвання, яке звичайно слідує по пологах, з важкої праці, з двигання і богато інших причин. Жінка буде певно здорова, охоча до життя і праці як спровадить собі спеціяльний бандаж системи д-ра Кобельника проти обниження (обірвання) внутреностей.

При замовленню треба подати міру в центиметрах або ниткою 1) в пасі, 2) около черева, 3) около підчерева, дальше ріст (низький, високий або середній), кількість перебутих пологів. Описати чи є шлункова нестравність, утиск і протяглі болі внутрі, біль голови і часто навіть очей, біль в крижах, плечах і під лопатками, біль в підчереві або в пахвині, біль ноги одної або двох і т. д.

Всьо докладно описати і з повним довірям спровадити бандаж, чи то спеціяльний черевний пас на гумах, зроблений і доповнений відповідною пельотою, приноровленою до роду недомагання. Ціна від 25 до 40 зол., з надзвичайною конструкцією ціна вища.

При недомаганнях і недугах з приводу внутрішного обниження або обірвання: жолудка, кишок, матиці і нирки не помагають ніякі ліки, тільки хвилево успокоюють терпіння. Тому одиноким ліком крім операції, є відповідний бандаж, набутий у спеціяліста бандажиста.

М. Л. ПОЛЯЧЕК в Самборі ч. 5.

Також і для мущин доставляється спеціяльні паси проти обниження жолудка, нирки і кишок.

Пропуклинові бандажі. Гумові панчохи. Гумові мочники мужеські і жіночі. Прямодержаки. Протези рук і ніг.

Подяка.

До Впр. О. Д-ра Т. Вергуна в Сокалі.

Ваш **Кальотрікс** справді чудовий! В короткім часі волосся цілком перестало випадати, набрало сили, що аж любо! Я всім Паням горячо його поручаю. Признаю, що дійсно зараз весняною порою він найкрасше ділає. Щире Спаси-Біг! 1941а) 1-1

Львів 10. квітня 1928.

Софія Орлян
артистка Укр. Театру.

Центральний Кооперативний Банк

„КРАЄВИЙ СОЮЗ КРЕДИТОВИЙ“

у Львові, Ринок ч. 10.

(Ч. телефону 433. Конто Почтової Щадниці ч. 143.467)

приймає вкладки ощадности **в золотовій і чужій валюті** та опроцентовує їх на 7. згл. 8 процент. Резервові фонди має ульоковані в камениці при вул. 3-того Мая ч. 15 і реальности при вул. Кордецького у Львові та в маєтности Черниця коло Бродів.

1947 1—1

ПАНОВЕ! що дбають про своє здоровля, купують найпевніші, найліпші, найтонші і завсігди свіжі презервативи тільки у фірмі **С. ФЕДЕР — Львів, Сикстуська 7.** Тузин зол. 4, 6, 9 і 12. Висилка почтою цілком дискр. 1708 а) 2—4

Волосінь на матераци поручає найдешевше **Перша краєва прядільня в Бродах** МАГАЗИН У ЛЬВОВІ, ШПИТАЛЬНА 10 **ЙОСИФ ФРЕНКЕЛЬ.** 1675 5-12

ЕЛЕҐАНТ

це одинока **ПАСТА до ОБУВИ** яку всі ми повинні уживати.

Фабрика **О. Левицька і С-ка** — ЛЬВІВ. — Кордецького 31.

1945 1—1

ПОЗІР! Купуйте мясо, товщ, вуденини як і мясні вироби **першої якости шинки, ковбаси, ролади** всьо зі здорового вепрового мяса

в першій українській торгівлі

МЯСА і ВУДЕНИН

Теодор Пявка, Львів, вул. Руська 16.

Замовлення з провінції полагоджується відворотною почтою. Свій до свого!

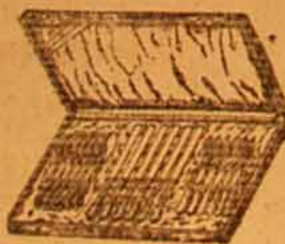
До П. Т. Читачів Нашого Часопису!

Перед закупном **ҐРАМОФОНУ,** який не є нині люксусом, але необхідним предметом в кождім культурнім домі, радимо звернутися з повним довірям до знаної і найбільшої фірми

„МЕЛЬОДІЯ“ Львів, вул. Коперника 5 тел. 8-59 1949

яка заосмотрена в богатий вибір всілякого рода **апаратів** першої якости по конкуренційних цінах.

Показується охочо без примусу купна. — **Найбільший вибір плит закорд. і краєв. останніх здиять.** Рівнож уділяється кредиту. Цінники на бажання.

СТОЛОВЕ НАКРИТТЯ на білім металю з 10-літньою гарантією

у МАНДЛЯ

Коперника 14

проти кіна „Коперник“. 2-2

ПЕЧІ І КАФЛЕВІ КУХНІ

нові ставить, старі направляє шидко і дешево у Львові та на провінції

Спеціяліст герметично замкнених печей на яких щадиться 50% опалу а тепло держиться 24 год.

Для бурс і захистів Рідної Школи полекші і догідні сплати. Пояснення і замовлення полагоджує негайно 1950 1—1

Михайло Галібей, кафляр, Львів, вул. ПЕТРА СКАРГИ ч. 5.

XXXIV. Звичайні Загальні Збори

Товариства взаїмних обезпечень „Дністер“ у Львові

відбудуться в четвер 17. н. ст. травня 1928 в год. 10. рано в власній салі Товариства у Львові (при вул. Руській ч. 20) зі слідуючим порядком нарад:

1) Відчитання протоколу XXXIII. Загальних Зборів з 26. травня 1927.

2) Звіт Дирекції і Надзірної Ради з діяльности і замкнення рахунків за XXXV. адм. рік (1927):

а) відділу обезпечень від огню,

б) „ „ крадежі з вломом.

3) Звіт Ревізійної Комісії з внеском на уділення абсолюторії за XXXV. адмін. рік (1927).

4) Внесення Надзірної Ради в справі розділу надвишки за рік 1927:

а) у відділі обезпечень від огню в квоті зол. 1.606·63,

б) у відділі обезпечень від крадежі з вломом в квоті зол. 222·69.

5) Вибори: а) 6 членів Надзірної Ради на місце уступаючих (§ 36. стат.), б) 5 заступників членів Надзірної Ради на 1 рік (§ 36. стат.), в) 3 членів Ревізійної Комісії і 1 заступника на 1 рік (49 стат.).

6) Інтерпеляції членів.

1—1 1929

Роман Сосновський
президент.

XXX. Звичайні Загальні Збори

Кооперативного Банку „Дністер“

Товариства з обмеженою порукою у Львові

відбудуться в четвер дня 17. н. ст. травня 1928 в год. 4-й попол. в салі Т-ва „Дністер“ у Львові, вул. Руська ч. 20

зі слідуючим порядком нарад:

1) Відчитання протоколу з XXIX. Звичайних Загальних Зборів з дня 26. травня 1927 р.

2) Звіт Дирекції і Надзірної Ради з діяльности і замкнення рахунків за XXXII. адм. рік (1927).

3) Звіт Ревізійної Комісії з внеском на уділення абсолюторії Дирекції за XXXII. адм. рік (1927).

4) Внесення Надзірної Ради:

а) в справі розділу зиску за рік 1927 в квоті зол. 26.297·96,

б) в справі визначення найвищої квоти кредиту, яку може Товариство уділити одному членови,

в) в справі визначення найвищої суми зобовязань Товариства.

5) Інтерпеляції членів.

1—1 1928 а)

Роман Сосновський
президент

Присилайте передплату!

Ширіть наш часопис!

Присилайте передплату!

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Виданича Спілка „Діло“. В друкарні Виданичої Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.